

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1896. Andra Kammaren. N:o 8.

Lördagen den 22 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 15 innevarande februari.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *G. F. Gilljam* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående upplåtelse till tomt för skolhus af ett område å Tierps södra häradsallmänning i Upsala län;

angående försäljning af förra komministersbostället i Åls församling af Kopparbergs län;

angående aflösen af ett årligt lönebidrag till musikläraren vid allmänna läroverket i Linköping; och

angående pension å allmänna indragningsstaten åt läroverksadjunkten B. F. J. Åboms enka och barn.

De sålunda aflemnade kongl. propositionerna bordlades.

§ 3.

Till afgörande företogs nu den af herr *John Olsson* från Stockholm i gårdagens sammanträde framställda och då bordlagda anhållan att få till herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet framställa ett spörsmål. *Interpellation.*

Sedan ifrågavarande, skriftligen affattade spörsmål blifvit uppläst och efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition, biföll kammaren omförmälda, af herr Olsson framställda anhållan.

Ordet begärdes nu af

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre *Rappe*, som yttrade: Jag skall anhålla att genast få afgifva ett svar på den interpellation, som nu till mig blifvit rigtad.

Interpellation.

(Forts.)

Den första frågan lydde, huruvida det redan i höstas var mig bekant, att de anmärkta förhållandena vid intendenturen egde rum. Derpå vill jag svara, att mötesrapporterna inkomma under loppet af november månad. Denna fråga har icke för mig föredragits förr än uti slutet af januari månad, och det är ju lätt att förstå, att mängden af de handlingar, som inkomma till landtförsvarsdepartementet, är så stor, att en handling icke kan föredragas samma dag, som den inkommer. Hvad särskildt mötesrapporterna angår, så inkomma de från samtliga arméfördelningar och undergå först bearbetning i departementet, innan de föredragas för statsrådet. Det var således icke förr än den 20 januari, som denna fråga, hvilken varit så lifligt å bane, blef mig bekant, och redan samma dag utverkade jag kongl. befallning till arméförvaltningen att inkomma med yttranden angående denna sak.

Den 4 februari inkom till landtförsvarsdepartementet arméförvaltningens svar, som var af följande lydelse: »Öfverlemnande till Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning, huruvida arméfördelningsintendenturen vid 5:te arméfördelningen har eller icke har befogenhet att utlåta sig öfver arméförvaltningens å intendentsdepartementet sätt att gå till väga vid utöfningen af dess embetspligter, får till svar å denna nådiga remiss arméförvaltningen rörande de persedlar, om hvilka förenämnda arméfördelningsintendentur anmärkt, att de såväl hvad material som tillverkning beträffade varit af dålig beskaffenhet, i underdånighet meddela:

att de vid arméns allmänna förråd undergått behörig besigtning såväl med afseende å tillverkningen som ock beträffande deri använda materialiers beskaffenhet, samt att de sålunda, derest vederbörande besigtningmän gjort sin pligt, bort vara af leveransgild beskaffenhet,

att sådan besigtning vid och utlemning från utredningsförrådet i Stockholm egt rum hvad de anmärkta till Uplands regemente och Dalregementet sistlidna vår utlemnade kapporna angår,

att anmärkning eller klagomål öfver ifrågavarande persedlar icke af något regemente eller corps, med undantag af Uplands regemente, anförts hos arméförvaltningen å intendentsdepartementet,

att förvaltningen vid detta regemente, med aumälan om föranstaltad besigtning, framhållit, att å 193 st. kappor vissa felaktigheter förefunnits,

att arméförvaltningen redan vidtagit åtgärd till utrönande af, huruvida någon försummelse af vederbörande besigtningförrättning här förelegat rörande dessa kappor, tillverkade vid straff- och arbetsfängelset å Långholmen under åren 1889 och 1890,

att arméförvaltningen å intendentsdepartementet, för att blifva i tillfälle att till Eders Kongl. Maj:t inkomma med ytterligare meddelanden rörande beskaffenheten af de till Dalregementet utlemnade

kapporna, nu går i författning om sådan undersökning jemväl af dessa, samt

Interpellation.

(Forts.)

att, derest anmärkning i likartadt hänseende skulle ingå från dessa eller från andra regementen, arméförvaltningen kommer att på enahanda sätt förfara.

Stockholm den 24 januari 1896.» etc.

Detta yttrande inkom, som sagdt, till departementet den 4 februari. Men då det *icke* innehöll svar på hvad som för mig var hufvudfrågan, nemligen huruvida åt intendenturtjenstemän anförtrotts kronoleveranser, sändes till arméförvaltningen följande skrivelse:

»Som kongl. arméförvaltningen å intendentsdepartementet, uti underdånigt svar den 24 sistlidne januari på nådig remiss å ett bestyrkt utdrag ur en underdånig rapport af chefen för 5:te arméfördelningen, icke afgifvit yttrande öfver följande arméfördelningschefens uppgift, nemligen: »Tillverkningen af dylika (d. v. s. af arméförvaltningen under året till regementena öfverlemnade) persedlar lärer till ganska stor omfattning hafva uppdragits åt några regementsintendenter inom och utom arméfördelningen», är Kongl. Maj:ts nådiga vilja, att kongl. arméförvaltningen å sagda departement ofördröjligen och senast den 6 innevarande månad häröfver afgifver underdånigt yttrande.

Stockholms slott den 4 februari 1896.

På nådigste befallning» etc.

Då kom i anledning af denna nådiga befallning följande yttrande:

»Genom nådig remiss denna dag har Eders Kongl. Maj:t behagat infordra arméförvaltningens å intendentsdepartementet underdåniga yttrande, att ofördröjligen och senast den 6 dennes afgifvas, rörande en i underdånig rapport af 5:te arméfördelningsintendenturen förekommande uppgift, nemligen »Tillverkningen af dylika (d. v. s. af arméförvaltningen under året till regementena öfverlemnade) persedlar lärer till ganska stor omfattning hafva uppdragits åt några regementsintendenter inom och utom arméfördelningen», hvilken rapport blifvit i utdrag arméförvaltningen meddelad genom nådig remiss den 20 sistlidne januari; och får i anledning af förstnämnda nådiga remiss arméförvaltningen å intendentsdepartementet underdånigst anföra följande:

Då fördelningsintendenturen såsom inledning till den framställda anmärkningen angående beskaffenheten af en del från arméas allmänna förråd till truppförband, tillhörande 5:te arméfördelningen, utlemnade persedlar uttalar ofvan nämnda förmodan och utau att vilja ingå i frågan om åtgärdens lämplighet likväl anført såsom sin åsigt, att dylika tjenstemän borde stå utom all sådan affärsverksamhet som leveranser och icke genom sådan för dem olämplig sysselsättning, som enligt nådiga förvaltningsreglementet den 9 april 1880 dem förbjudits, ledas in på den väg, hvarifrån de enligt uttalanden från Riksdagen borde afhållas, så anser sig arméförvaltningen böra förklara, att leveranser af dylika persedlar efter infordrade anbud till en del kontrakterats med intendenturtjenstemän, och att departementet anser sig

Interpellation. för denna åtgärd haft fullt stöd af bestämmelserna i Kongl. Maj:ts nådiga förordning af den 17 november 1893 angående statens upphandlings- och entreprenadväsende m. m. och dertill varit oförhindradt af föreskrifterna uti ofvan åberopade förvaltningsreglemente af år 1880.

(Forts.) Väl är uti § 4 af nyssnämnda nådiga förordning af 1893, hvilket lagrum torde vara det enda här tillämpliga, inskränkning gjord i embets- och tjänstemäns rätt att åtaga sig leverans eller arbete; men denna inskränkning gäller, såsom lagrummets ordalydelse otvetydigt gifver vid handen, allenast sådan leverans eller sådant arbete, hvarmed embets- eller tjänstemannen i denna sin egenskap har att taga befattning. Men icke i något fall har intendenturtjänsteman i fråga om de persedlar, som i skrifvelsen afses, fått i uppdrag att till någon del ombesörja leverans till något af arméns truppförband, utan hafva alla genom intendenturtjänstemäns försorg tillverkade persedlar levererats till härvarande utredningsförråd och der undergått författningsenlig besigtning.

Härtill kommer, att, med hänsyn till den vid tiden för persedlarnes beställning rådande önskvärdheten af deras snara fullbordande, armeförvaltningen fann sådana särskilda omständigheter föreligga, som icke tillstodde, att arbetet gjordes till föremål för allmän täflan, hvarför armeförvaltningen, med tillämpning af stadgandet i § 2 mom. 2 och § 3 mom. 1 f., som torde böra jemföras med § 12 af meranämnda nådiga förordning, om arbetets utförande träffade aftal på sätt, som nu skett.

Om således den berörda åtgärden enligt armeförvaltningens åsigt ingalunda står i strid med gällande författningar, så återstår att tillse, huruvida densamma varit lämplig eller icke.

Detta måste bedömas med hänsyn till de förhållanden, under hvilka åtgärden vidtogs, och det är just med hänsyn till dessa, som armeförvaltningen pröfvat olämpligt att till anskaffning af hela det antal persedlar, som borde på en gång anskaffas, anlita allmän kungörelse för anbuds infordrande eller auktion, men lämpligt att, på sätt de nyss åberopade författningsrummen tillstodja, infordra en del anbud genom särskilda skrivelser och aflåta dylika jemväl till vissa intendenturtjänstemän, skickliga att organisera och leda arbetena samt salunda ock att ansvara för deras punktliga utförande till bestämd tidpunkt.

Armeförvaltningen kan likväl af flera skäl ej här ingå i närmare redogörelse för de orsaker, som nödvändiggjorde anskaffningens skyndsamma bedrifvande, utan måste armeförvaltningen inskränka sig till att underdånigst framhålla, att en riktig pröfning af förenämnda handlingssätt kan företagas blott af den, som eger fullständig känedom om ställningens beskaffenhet, om arten och omfattningen af den uppgift, som skulle af armeförvaltningen lösas och om de svårigheter, med hvilka en hastig persedelsanskaffning, i synnerhet då offentlig kungörelse icke anses böra anlitas, här i landet är förknippad. Och

för ett rättvist bedömande af arméförvaltningens tillvägagående härvidlag torde också erfordras förmåga att rätt värdera inflytelsen på beslutet af ansvarskänslan hos dem, som det ålåg att under brydsamma undantagsförhållanden, med anlitande af alla tillåtna utvägar, skyndsamt tillgodose arméns mycket omfattande intendenturbehof. Utan sådan kännedom och sådan förmåga kan det icke vara riktigt att utlåta sig om arméförvaltningens åtgärd och söka framkalla tvifvel om dess behörighet.

Interpellation.
(Forts.)

Det torde kunna i detta sammanhang anföras, att arméförvaltningen anser, att det vid ett sådant användande af intendenturtjenstemän, som ofvan berörts, icke kan blifva tal om att de varit mellanhänder och ändå mindre obehöriga eller olagliga dylika. Ty i sådant fall vore väl så godt som hvarje embets- och tjänsteman ovillkorligen utestängd från all möjlighet att verkställa leverans till staten, hvilket uppenbarligen icke är upphandlingsförordningens mening. I motsatt händelse torde förordningens 4 § hafva erhållit en annan lydelse.

För öfrigt finner arméförvaltningen det icke tillkomma fördelningsintendenturen, hvilkens förvaltningsmyndighet är inskränkt till dess egen arméfördelning, att i den form, som nu skett, yttra sig om det sätt, hvarpå arméförvaltningen fullgör sina åligganden.

Hvad slutligen angår sjelfva anmärkningen, att en del af de levererade persedlarne såväl hvad material som tillverkning beträffar varit af dålig beskaffenhet samt att detta särskildt varit förhållandet med de till Uplands regementet och Dalregementet levererade kapporna, så har arméförvaltningen å intendentsdepartementet under den 24 sistlidne januari deröfver afgifvit underdånigt utlåtande.

Stockholm den 4 februari 1896.

Underdånigst» etc.

Kammaren behagade erinra sig, att då detta ärende senast var före, så ansåg jag mig icke böra upptaga detta till besvarande, emedan jag ville först invänta arméförvaltningens eget yttrande. Och det kan ju anses vara fullkomligt riktigt, att den myndighet eller person, som är anklagad, först får afgifva svar, innan man ger sig till att döma densamma. Nu har emellertid, som kammaren finner, svaret ingått, och därför är nu tidpunkten inne att yttra sig i denna fråga. Af arméförvaltningens å intendentsdepartementet yttrande framgår först och främst, att arméförvaltningen medgifver, *det leveranser af kronopersedlar kontraherats med intendenturtjenstemän.* Jag har således, när jag yttrade mig i denna kammare den 8 maj 1895, gjort mig skyldig till en missuppfattning af det meddelande, jag kort förut erhållit från generalintendenten såsom svar på en, med bifogadt utdrag af Riksdagens protokoll för den 5 april nästlidet år, till honom stäld förfrågan angående en i detta protokoll förekommande anmärkning rörande intendenturen på Karlsborg.

Jag tror det kan vara skäl, att jag nu gör en parentes. Det framgår af hvad som yttrades i går af interpellanten, att han fann

Interpellation. det märkvärdigt, att hvarken i arméförvaltningen eller landtförsvarsdepartementet det lyckats honom kunna erhålla handlingarne rörande denna sak, hvarken den från landtförsvarsdepartementet till generalintendenten utgångna skrifvelsen, ej heller generalintendentens svar. Jag vill då erinra kammaren, att landtförsvarsdepartementet egentligen endast har två sätt, på hvilka det kan meddela sig med arméförvaltningen, nemligen antingen genom Konungens beslut i statsrådet — delgifvet genom kongl. bref, undertecknad af Konungen och kontrasigneradt af departementschefen, eller genom embetsbref, undertecknad af den sistnämnde — eller ock genom generalorder, som på nådigste befallning undertecknas af departementschefen.

Men som särskildt under riksdagarne ganska täta meddelanden mellan chefen för landtförsvarsdepartementet och de underlydande myndigheterna mången gång förekomma, torde det vara för hvar och en klart, att ett sådant sätt att gå till väga för att meddela sig med dessa myndigheter icke under alla förhållanden är lämpligt, utan den arméförvaltningens departementschef, som saken rör, tillkallas helt enkelt till landtförsvarsdepartementet och blifver der anmodad att verkställa behöfliga utredningar eller lemna nödiga uppgifter eller upplysningar, eller också går man till väga på det sätt, som i detta fall skett, att man till vederbörande arméförvaltningens departementschef skickar ett utdrag af riksdagsprotokollet jemte ett handbref med anhållan om behöflig förklaring. Detta protokoll, som jag här har i min hand, var just det, som uti ett handbref öfverlemnades till arméförvaltningens intendantsdepartement med begäran om utredning af saken. Sedan svaren inkommit till mig, upplästes desamma af mig här i kammaren den 8 maj förlidet år.

Att nu icke generalintendenten har qvar konceptet till sitt svar, det är ju mycket ledsamt å hans sida, och dessutom kan man ju säga, att jag borde förvara alla sådana till mig inkomna meddelanden, hvilket jag också i allmänhet gör. Men när en uppgift gjort sin tjänst och meddelandet införts i Riksdagens protokoll, så har jag trott, att det icke skulle vara så nödvändigt att gömma detsamma. Emellertid är jag nog lycklig att med afseende å den föreliggande frågan kunna meddela generalintendentens svar, hvilket lyder: »att hvad rör det påståendet, att en intendenturtjensteman anförtrotts att vara mellanhand vid kronoleveranser, det icke är generalintendenten --- »mig» är öfverstruket och »generalintendenten» skrifvet i stället — bekant att på Karlsborg eller annorstädes man i detta afseende gjort sig skyldig till handling, stridande mot gällande lag och författning». Jag hemställer till eu hvar af eder, mine herrar, huruvida detta meddelande under de förhållanden, detsamma af mig erhöles, rimligtvis kunde af mig uppfattas annorlunda än såsom ett vitsordande af generalintendenten, att iuom intendenturväsendet inga sådana förhållanden existerade, som uppgifvits egt rum på Karlsborg.

Skärskådar man emellertid generalintendentens meddelande när-

mare, så finner man, att detsamma är affattadt i något sväfvande ordalag och, om man håller sig strängt till ordalydelsen, icke säger annat eller mera, än att man inom intendenturväsendet icke i det afseende, frågan gälde, gjort sig skyldig till handling, stridande mot gällande lag och författning. Genom de upplysningar, som nu föreliggas, är det känt, att just sådana anordningar, som anmärkts med afseende på Karlsborg, i en icke ringa omfattning blifvit inom intendenturförvaltningen vidtagna, och generalintendentens svar till mig, — hvilket i alla händelser icke innehöll de upplysningar, han varit skyldig lemna — måste sålunda antagas innebära endast, att generalintendenten fann de vidtagna anordningarna öfverensstämma med lag och författning.

Interpellation.
(Forts.)

En bevisning i detta hänseende har nu också arméförvaltningen å intendentsdepartementet försökt sig på i det af mig nyss upplästa utlåtandet. Men då arméförvaltningen här inser svagheten i sin ställning — och huru skall det kunna försvaras, att en myndighet, som har att vaka öfver att intendenturtjenstemännen afhållas från all olämplig affärsverksamhet, sjelf leder dem in i affärsverksamhet, hvarigenom enskilda individer kunnat erhålla en extra förtjänst, som uppgått till tusentals kronor — så söker arméförvaltningen å intendentsdepartementet ett stöd för försvaret af sitt tillvägagående i uttalanden om »brydsamma undantagsförhållanden», som skulle motiverat hennes förfarande.

I hvad mån sådana undantagsförhållanden kunna antagas hafva varit för handen, torde tydligt framgå deraf:

att här var fråga om tillverkningen af 8,700 kappor, 2,870 vapenrockar och 5,324 par byxor, som voro afsedda för de enligt den förbättrade härordningen ökade specialvapnen;

att kostnaden för hela anskaffningen — oberäknadt materialerna, som tillsläpptes af arméförvaltningen — uppgick till 52,040 kronor 38 öre; samt

att aftalen angående de ifrågavarande leveranserna träffats, de första i februari och de sista först i juli månad sistlidet år, med leveranstider så utsträckta, att icke alla leveranserna ännu äro fullgjorda.

Med kännedom om dessa förhållanden torde det vara uppenbart för en hvar, att hvarken med afseende på tillverkningens omfattning eller behovet af skyndsamt omständigheter förelågo, som synas berättigat arméförvaltningen att gå till väga på sätt som skett.

Det har nu äfven framställts den frågan till mig, hvilka åtgärder chefen för landförsvarsdepartementet vidtagit rörande denna sak. — Jag är ledsn öfver att icke kunna nu för kammaren redogöra för hvad som i denna sak blifvit gjort, derför att det kongl. beslutet i anledning af min framställning i denna fråga ännu icke är justerat, men så snart detta skett — och jag hoppas, att det skall ske, inom några dagar — skall kammaren få del af beslutet, som kommer att återgifvas i Posttidningen. Jag hoppas då, att det skall blifva kam-

Interpellation. maren klart att allt, som bort göras, verkligen blifvit åtgjort, på
(Forts.) samma gång som jag hoppas och tror, att det förtroende, som kam-
maren hittills haft till mig, skall få fortfara.

Vidare anförde:

Herr John Olsson: Herr talman! Jag betviflar, att kammaren kan finna sig fullt tillfredsstäld med det svar, som nu af herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet blifvit afgifvet. Herr statsrådet har själf erkänt, att han gjort sig skyldig till ett missförstånd af generalintendentens skrifvelse i fjol. Men det framgår också af hvad han yttrade, att generalintendentens skrifvelse *icke innehöll svar på den fråga, som herr statsrådet i fjol stälde till honom*, och på hvilken herr statsrådet begärde svar. När denna skrifvelse således icke innehöll svar på den fråga, som herr statsrådet framstälde, så borde det väl hafva legat nära till hands för herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet att begära bestämda upplysningar angående den fråga, som af herr Hedin blifvit framställd, men som generalintendenten icke hade besvarat.

Det framgick vidare af en jemförelse mellan de ord, som herr statsrådet citerade från generalintendentens skrifvelse, och hans eget yttrande i kammaren i fjol, att herr statsrådet lemnat kammaren en något annorlunda formulerad förklaring än den, som generalintendenten lemnat statsrådet. Den förklaring, som herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet lemnade kammaren, innehöll det bestämda påståendet, att undersökningen icke lemnat ringaste upplysning om att någon intendenturtjensteman, vare sig å Karlsborg eller annorstädes, skulle anförtrotts att vara mellanhand vid kronoleveranser i vidsträcktare mån, än som oeftergifligen måste ske. Men såsom kammaren hört, innehöll generalintendentens rapport *icke* någon sådan förklaring, och det synes mig då anmärkningsvärdt, att herr statsrådet ändock lemnade kammaren en så bestämd förklaring, för hvilken han icke hade stöd i den af generalintendenten infordrade skrifvelsen och angående hvars rigtighet han icke heller på annat sätt sökt förvissa sig.

Det är äfven en annan punkt i herr statsrådets svar, på hvilken jag tillåter mig fästa kammarens uppmärksamhet. Det framgår af den förklaring från arméförvaltningen, som han uppläste, att arméförvaltningen har en annan uppfattning af hvad som är lag och rätt i detta fall än den kammaren och Riksdagen och herr statsrådet själf uttalat. Såsom en ursäkt för att arméförvaltningen har låtit leveranser af kronopersedlar verkställas af intendentur har arméförvaltningen anfört, att det varit vissa »brydsamma förhållanden», som nödvändiggjort en större skyndsamhet i anskaffandet af dessa persedlar. Men det framgår också af förklaringen, att arméförvaltningen eller generalintendenten icke ansett lämpligt att närmare ingå på, hvilka dessa

brydsamma förhållanden skulle varit, som betingat en så stor skyndhet. Herr statsrådet har icke heller i sitt svar i dag behagat ingå på någon närmare förklaring af dessa förhållanden. Men det synes mig vara synnerligen angeläget för kammaren att få en tydlig förklaring, hvilka dessa högst egendomliga förhållanden varit, som skulle förorsakat en så ovanlig skyndsamhet i anskaffandet af krigsmateriel, då, såsom vi alla veta, landet icke alls hotades af något krig och då, så vidt allmänheten känner, icke heller af någon annan anledning ett skyndsammare anskaffande af krigsmateriel, än som är vanligt under fredstid, skulle i följd varit af behovet påkalladt. Jag vågar således vördsamt af herr statsrådet begära upplysning, hvilka dessa brydsamma förhållanden varit, som nödvändiggjort en så påfallande skyndsamhet.

Herr statsrådet har meddelat, att något svar i fråga om de båda senare spörsmålen icke för närvarande kan lemnas; och jag har således icke någon anledning att nu närmare ingå på dessa spörsmål. Jag anser mig endast böra erinra, att det synes vara af vigt i betraktande af den uppfattning, som arméförvaltningen vill häfda om sig sjelf såsom en sjelfständig myndighet gent emot chefen för landtförsvarsdepartementet, att det ansvar, som framdeles må komma i fråga, blir så effektivt, att ett upprepande af denna mystiska anskaffningshistoria icke må kunna förekomma.

Herr Hedin: Herr talman! Det har redan blifvit påpekadt, att det förekommer en högst väsentlig olikhet mellan det svar från arméförvaltningen eller intendentsdepartementet, som herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet här i kammaren åberopade den 8 maj förlidet år, och den förklaring, han sjelf vid det tillfället afgaf. Men ehuru olikheten redan blifvit påpekadt, anser jag det vara skäl att betona, att olikheten i sjelfva verket är i högsta grad väsentlig. En full månad hade förflutit, sedan jag framställt min fråga till herr statsrådet, då han tog till ordet här i kammaren för att på den afgifva ett svar. Man kunde då med skäl antaga, att dessa veckor hade användts till den »undersökning» af denna jemte några andra frågor, hvilken herr krigsministern förklarade, att man beträffande denna fråga hade uppdragit åt generalintendenten i hans dubbla egenkap af chef såväl för intendenturcorpsen som för det departement i arméförvaltningen, hvilket det hufvudsakliga öfverinseendet af intendenturbestyren tillhör. Af det yttrande från generalintendenten, som herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet i dag meddelat oss, eller den del af detsamma, som upplästes — ty jag vet icke, om det upplästes fullständigt -- framgår enellertid icke, att någon särskild undersökning skulle af honom blifvit vidtagen. Det måste väl vara så, eftersom herr krigsministern den 8 maj uppgaf, att man hade uppdragit åt honom att göra en undersökning och att af denna framginge det och det. Men af hvad vi hört af generalintendentens

Interpellation. egen text framgår icke något annat än att han ansett sig kunna förklara, att han icke hade kännedom om något sådant missbruk som det, om hvilket jag gjorde min framställning och begärde undersökning. Emellertid afgaf herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet den 8 maj en den allra mest positiva förklaring, som med svenska ord kan åstadkommas, upprepade i flere vändningar, att icke något sådant missbruk i något enda fall, på något enda ställe i Sveriges rike förekommit. Något sådant står i sjelfva verket icke i det vi här i dag hört uppläsas ur generalintendentens yttrande för bortåt ett år sedan.

Vidare ber jag att få påpeka det egendomliga förhållandet, att i den från arméförvaltningen den 24 januari infordrade och den 4 februari inkomna förklaringen eller i den del deraf, som nu för kammararen upplästs — ty jag vet icke heller, hvad denna i öfrigt kan innehålla — att det der icke förekommer någouting af hvad herr statsrådet kallade den så mycket diskuterade och omhandlade frågan. Den så mycket omhandlade frågan är, som hvar och en vet, och som herr statsrådet icke torde vara okunnig om, *icke* den, huruvida några bristfälliga eller dåliga persedlar levererats, utan den: *Är det sanning eller osanning, att i strid med officiellt lemnade uppgifter leveranser hafva utlemnats åt intendenturtjenstemän?* Detta är den så mycket omhandlade frågan; den andra frågan har här icke en gång behandlats. Af hvad som här upplästes ur den förklaring, som inkom den 4 februari, fingo vi icke något svar på den förra frågan.

Deremot hafva vi fått höra så mycket mera förunderliga saker om andra ting, och nu undrar jag icke på, att den från arméförvaltningen nys afgifna förklaringen har befunnits genant; och nu torde ock kammarens ledamöter finna förklarligt, att, sedan jag i förgår erfarit att embetshandlingar hade försvunnit, jag ansett nödvändigt att i går i arméförvaltningen begära det senast aflåtna utlåtandet, för att det icke också skulle försvinna. Kanske är denna min åtgärd i går också anledningen till att det icke gjort så.

Vi hafva af dessa förklaringar fått höra, att arméförvaltningen skred till den allmänt klandrade åtgärden i följd af, som det heter, den önskvärda skyndsamheten i anskaffandet af åtskilliga effekter, hvilken gjorde, att det icke var lämpligt att anlita allmän kungörelse. Det har också förut talats om, att allmänheten icke borde få veta, hvad som stod på, att ställningen var af den beskaffenhet, undantagsförhållandena så brydsamma, att, om så behöfdes, deri en ursäkt skulle finnas. Ja, det har *nu* till och med sagts, efter alla dessa antydningar, att det icke vore lämpligt att närmare ingå på dessa orsaker. Hvad betyda dessa fraser? De betyda icke annat än en förklaring från arméförvaltningens sida till den, som borde bäst förstå, hvad arméförvaltningen menar, att det var fråga om att rusta sig till ett öfverfall på saklös tredje man; och ingenting i verlden skall hindra, att allmän-

heten, hvarje tänkande menniska, skall i utlåtandet läsa den förklarings- *Interpellation.*
ringen. (Forts.)

Vidare hafva vi fått veta något annat af arméförvaltningen, och det är, att den anser sig vara i stånd att försvara äfven den formella lagligheten af hvad den gjort. I den af arméförvaltningen återopade och af herr krigsministern citerade förordningen af den 17 november 1893 angående statens upphandlings- och entreprenadväsende med mera läser man i 4 §:

»Den, som i egenskap af embets- eller tjänsteman eller på grund af särskildt uppdrag har att för statens räkning taga befattning med leverans eller arbete eller med deraf föranledd kontroll, besigtning, uppbörd eller annan åtgärd, må ej åtaga sig samma leverans eller arbete eller i något som dem rör vara ombud för anbudsgifvare eller entreprenör.»

Är paragrafen klar eller är den det icke?

Detta om märkvärdigheterna från arméförvaltningens sida. Jag har äfven något att säga om herr statsrådets märkvärdighet i det nyss till kammarens protokoll afgifna anförandet. Han sade, att det finnes två sätt för landtförsvarsdepartementet att kommunicera med arméförvaltningen, det ena genom beslut, fattadt af Kongl. Maj:t i statsrådet, det andra genom beslut, fattadt i kommandoväg. Jag ber dock att få erinra derom, att det i sjelfva verket äfven finnes en tredje utväg, som jag hade tänkt, att en ledamot af Konungens råd icke skulle vara okunnig om, nemligen den uti § 38 regeringsformen omtalade, eller att en departementschef, hvilken såsom bekant här i landet icke har någon beslutanderätt — vi hafva icke någon ministerstyrelse — eger uttryckligen medgifven rätt att utan iakttagande af de förut afhandlade formerna omedelbart meddela föreskrifter om verkställighet af utfärdade beslut. Detta är således ett tredje sätt, men utöfver dessa tre sätt finnas icke något lagligt sätt för landtförsvarsdepartementet att kommunicera med arméförvaltningen, och någon brevexling deremellan, som icke skulle vara officiel, den existerar icke enligt svensk grundlag.

Detta är en sak, som jag skall draga försorg om att den blir lika klart konstaterad i detta fall, som då det för några år sedan föll Konungens befallningshafvande i rikets nordligaste län in att förvandla en officiel skrivelse till ett enskildt bref. — Det hoppas jag kunna beifra lika eftertryckligt nu som då.

Det är således tydligt att för det svar, statsrådet den 8 maj förlidet är här i kammaren afgaf, svarar han och icke någon annan. Huru han läst arméförvaltningens d. v. s. generalintendentens då afgifna utlåtande, det har jag redan påpekat; han har läst det orätt, det har varit ett förbiseende å hans sida, det har gått något för hastigt eller något sådant, men ansvaret för att kammaren fått ett svar, hvar till icke funnits någon grund i generalintendentens då afgifna förklaring, åtminstone den del af densamma, som i dag blifvit för oss upp-

Interpellation. läst, det stannar hos statsrådet. Denna sak är otvetydig och odisputabel; det är icke möjligt att på något sätt attenuera detta faktum, det står kvar.
(Forts.)

Om hvad som i öfrigt kvarstår skall jag få tillfälle att yttra mig en annan gång, ty vi träffas åter, om icke förr så vid Philippi.

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Rappe: Så mycket finner jag, att det icke tyckes vara möjligt för mig att tillfredsställa alla kammarens ledamöter. Jag vill nu icke upptaga alla de — om jag så får säga — insinuationer, som förekommit under debatten, utan endast rörande tvenne punkter yttra några ord.

Först och främst ber jag att med afseende å generalintendentens meddelande få säga, det jag hittills varit nog lycklig att stå i det förhållande till arméns chefer, att jag städse bemötts med förtroende samt erhållit begärda upplysningar, såsom jag önskat, och det har aldrig fallit mig in, att en erhållen upplysning icke skulle vara riktig, hvadan jag tillitsfullt ansett hvarje sådan såsom god.

När nu den till generalintendenten framställda frågan åtföljdes af Riksdagens protokoll den 5 april, så var det väl icke lätt att förstå, att icke svaret, såsom jag nyss påpekade, skulle innebära, att de förhållanden, som omtalats ega rum på Karlsborg, hvarken der eller annorstädes existerade. Men det har visat sig, att jag gjorde mig skyldig till ett missförstånd.

Det har vidare sagts, att handlingarna icke af mig blifvit fullständigt upplästa, men derom kan ju hvar och en öfvertyga sig, ty de finnas här på min plats.

Slutligen vill jag angående de påstadda farliga förhållandena, som skulle, oakadt hvad jag nyss nämnde, hafva varit för handen, fästa uppmärksamheten derpå, att tillverkningen var så ringa till omfång och tiden, under hvilken persedlarna skulle tillverkas, så lång — herrarne veta ju, att arméförvaltningen rör sig med ett belopp af ända till 27 millioner kronor, men här var fråga om endast 50,000 kronor — att några särdeles brydsamma förhållanden vid ifrågavarande tidpunkt icke kunna sägas hafva varit rådande.

Det är ledsamt, att arméförvaltningen talat om brydsamma förhållanden, men det mest brydsamma förhållandet är, att arméförvaltningen kommit in på en mindre klar väg och sökt motivera sitt tillvagaående på ett sätt, som jag finner mindre lyckligt.

Herr John Olsson: Det synes mig, som om herr statsrådet skulle gjort sig skyldig till något missförstånd vid afgifvandet af sista svaret. Innebörden af mitt yttrande var åtminstone det, att endast en del af generalintendentens första embetskrifvelse från i fjol här meddelats kammaren.

Jag har icke syftat på de öfriga handlingarna i saken, om hvilka

jag icke har anledning betvifa, att icke de af herr statsrådet fullständigt upplästes; men jag tror icke jag misstar mig, om jag uppfattar saken så, att endast en mindre del af generalintendentens skrifvelse från i fjol har meddelats kammaren.

Då sådana minst sagdt egendomliga förhållanden varit förknipade med denna skrifvelse, att den, ehuru den enligt generalintendentens egen förklaring innefattade en embetsskrifvelse, likväl icke finnes kvar vare sig i koncept uti arméförvaltningen eller i original uti landtförsvarsdepartementet, vågar jag vördsamt hemställa till herr statsrådet, huruvida icke skifvelsen i dess helhet kunde få inflyta i dagens protokoll eller på annat sätt komma till kammarens kännedom.

Herr statsrådet yttrade nyss, att han fann det beklagligt, att arméförvaltningen i sin förklaring hänsyftat på vissa »brydsamma förhållanden», som skulle nödvändiggjort en skyndsammare anskaffning af krigsmateriel. Emellertid kan man väl knappast antaga, att arméförvaltningen kunnat tillåta sig en sådan hänsyftning eller ett dylikt påstående, derest det icke från öfverordnade myndigheter hade gifvits någon anledning dertill, eller med andra ord, om icke arméförvaltningen af öfverordnad myndighet särskildt hade ålagts sådan skyndsamhet vid anskaffningen af persedlarna.

Skall herr statsrådets förklaring kunna anses tillfredsställande åtminstone för en stor del af kammarens ledamöter, torde det vara nödvändigt att meddela kammaren, hvilka dessa från öfverordnad myndighet gifna order kunna hafva varit, som föranledt arméförvaltningen att påstå, det särskild skyndsamhet vid persedelanskaffningen varit nödvändig.

Slutligen ber jag att få konstatera, att innehållet i generalintendentens skrifvelse — herr talman, jag låter icke nedtysta mig af några pulpetklaffar — icke har berättigat herr statsrådet att afgifva den bestämda förklaring, att inga intendentur tillåtits vara mellanhänder vid kronoleveranser, som herr statsrådet i fjol afgaf här i kammaren.

Herr Danielson: Herr talman, mine herrar! Så vidt jag kan finna, är detta spörsmål en följd af de uttalanden, som skedde vid den så kallade remissdebatten; och jag kan icke förundra mig öfver, att ett sådant spörsmål framkommit med anledning af de uttalanden, som då skedde.

Men jag får också säga, att detta spörsmål synes mig vara så tillfredsställande besvaradt af herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet, att jag tycker icke mycket kan återstå att göra vid denna sak från kammarens sida. Herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet har ju relaterat förhållandena. Han har sagt, att de uppgifter han erhöi icke voro fullständiga, och att den uppfattning, han derigenom kom att bilda sig, föranledt det uttalande han här gjort; men nu har han tillika allvarligt betonat, att hans fulla

Interpellation.
(Forts.)

Interpellation. afsigt vore att rätta de anmärkta missförhållandena. Då hemställer jag verkligen, huruvida icke kammaren bör vara fullt belåten med en sådan förklaring.
(Forts.)

Jag vill säga, att jag också är bekymrad för att i kammaren skall utbilda sig genom vissa uttryck, som förekommit, en obehöfligt skarp brytning mellan kammaren och herrar statsråd, och jag tror, att det arbetssätt, som kan blifva en följd deraf, icke kan gagna vårt fosterland, och därför anser jag, att dessa uttryck icke böra vinna erkännande af kammaren. Är det så, att grundad anledning finnes att framställa åtskilliga erinringar och anmärkningar, böra dessa framkomma på ett sådant sätt, att vänskap och förtroende ändock må kunna ega rum mellan regering och Riksdag. Jag tror därför, att vi böra noga iakttaga den grundsatsen, såväl vid remissdebatter som vid sådana här spörsmål, att våra anmärkningar städse hållas inom lämpliga gränser, det vill säga framkomma i en sådan form, att de kunna till hela sin vidd blifva upptagna med tillmötesgående och derigenom åstadkomma aktningvärda rättelser i den rigtning vi önska och afse och som är berättigad. Jag skulle verkligen beklaga, om det gamla goda, i form vänliga förhållandet mellan regering och Riksdag skulle brytas. Derför böra icke sådana spörsmål framsägas på ett sätt, som ger vid handen en alltför enträgen uppfattning af den, som framställt spörsmålet, utan man bör äfven öfverväga, huruvida icke det svar, som afgifves, också är fullt berättigadt och leder till rättelse. Här har sagts af en talare på stockholmsbänken, att vi skulle träffas igen. Ja, det är ju gifvet, att regeringens ledamöter ofta komma att träffas, men vi önska då, att de måtte träffas igen, men uppfyllda af ömsesidig välvilja emot hvarandra, och att, när regeringen lofvar att få till stånd ordning och reda i sådana förhållanden som de förevarande eller andra dylika, kammaren då för sin del må finna sig belåten med en ärlig förklaring, ett bestämdt uttalande om rättelse i missförhållandena.

Herr talman! Jag har velat uttala dessa ord i den tro och förhoppning, att efter den förklaring, vi fått, den rättelse, som deri åsyftas, också skall erhållas, och kammaren har full tilltro härtill.

Herr Hedin: Med anledning af hvad som sist blifvit yttradt, skall jag endast tillåta mig att framställa den frågan till benäget begrundande, om efter den erfarenhet vi nu hafva och efter den tydliga bekännelse, som afgifvits om beskaffenheten af den upplysning, kammaren fick här den 8 maj förlidet år, vi allesamman skola anse oss förpligtade att visa förtroende gent emot hvilket uttalande som helst, som kommer ifrån statsrådsbänken.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad.

§ 4.

Föredrogos och bordlades för andra gången:

bevillningsutskottets betänkanden n:is 2, 3, 4 och 5; samt

lagutskottets memorial och utlåtanden n:is 17, 18 och 19.

§ 5.

Till behandling företogs härefter bevillningsutskottets betänkande n:o 1, angående villkoren för försäljning af bränvin.

Punkten 1.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 16, hade herr *Ang. stadgan-*
de af förbud
mot minuthan-
del med och ut-
skänkning af
bränvin.
C. G. Bäckgren hemställt, att Riksdagen måtte besluta:

»att all minuthandel och utskänkning af bränvin och dermed jemförliga drycker varder nu genast eller ock inom den närmaste tiden förbjuden, der den ej sker till läkemedel eller för tekniskt ändamål, i hvilka fall den underkastas kontroll i likhet med försäljning af andra gifter»; samt

»att de privilegier för handel med bränvin, hvilka äro omnämnda i 6 och 7 §§ af kongl. förordningen den 24 maj 1895, som ännu finnas kvar, inlösas af staten.»

I förevarande punkt hemställde emellertid utskottet, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Bäckgren: Det är att beklaga, att bevillningsutskottet icke ansett sig böra tillstyrka min motion och derigenom räcka nykterhetsrörelsen den hjälpande och kraftiga hand, hvarom jag anhöll, då jag ur förnuftets och känslans synpunkter nedskref min motion.

Jag vill dock taga vara på utskottets uttalanden i slutet af betänkandet om min motion. Å sid. 3 säger utskottet: »Ett fortsatt arbete för nykterhetens befrämjande på öfvertygelsens väg, såsom under senare tider med framgång egt rum, synes därför utskottet vara det rätta sättet, hvaremot det föreslagna stränga lagliga förbudet ej torde vara välsignelsebringande.»

Fast utskottet är tveksamt om huruvida den af mig föreslagna åtgärden skulle vara välsignelsebringande, läses dock i utskottets utlåtande ett erkännande af att nykterhetsrörelsen är välsignelsebringande. Det var det bästa och vackraste vitsord, som den kunde få, och upp-

Ang. stadgan- de af förbud mot minuthandel med och utskänkning af bränvin. manar helt visst till fortsatta och allvarliga bemödanden att fortgå på den viktiga vägen.

För min del är jag fullt öfvertygad om att hvad jag föreslagit, eller hvad utskottet kallar det »stränga lagliga förbudet», äfven det skulle vara välsignelsebringande. Och jag stöder denna min uppfattning dels på sunda förnuftet, dels på erfarenheten ifrån rikets två tusen och några hundra landtkommuner, som redan gjort sig fria ifrån denna handel, och der man helt visst icke önskar den tillbaka, utan anser det för en välsignadt god sak, att den är borta.

Nu ber jag att med några ord få vidröra de skäl, utskottet föreburet för sitt afstyrkande af motionen. Utskottet säger först på sid. 2: »Det skulle innebära ett allt för stort och af förhållandena i vårt land icke berättigadt ingrepp i den enskildes sjelfbestänningsrätt.»

Nog kan man säga, att det är ett ingrepp i den enskildes sjelfbestänningsrätt, men om de $\frac{4}{5}$ af befolkningen, som bo i landtkommunerna och som sjelfva frigjort sig ifrån denna handel, till landets bästa begära att den femtedelen, som bor i städerna, också skall upphöra dermed, så, enär det som begäres länder endast till fördel för landet i dess helhet, synes det mig vara lagstiftarens rättighet och skyldighet att då ingripa i den personliga sjelfbestänningsrätten.

Det torde allt vara rätt svårt att finna några verkliga skäl att draga sig därför. Utskottet säger vidare: »De resultat, som visat sig i de länder, der sådant förbud varit stadgadt, äro icke heller de bästa, i hvilket afseende utskottet hänvisar till förhållandena i en del af Nordamerikas Förenta stater och i en del af vårt eget land, nemligen Lappland.» Huru förhållandena i Nordamerikas Förenta stater äro, känner jag icke, men de torde vara sådana som utskottet säger, och det är då mycket beklagligt. Men man torde finna förklaringsgrunden härtill, om man tänker på huru befolkningen i Nordamerikas Förenta stater är sammansatt, huruledes der hopats dels goda, dels mindre goda, ja mången gång kanske rätt tvifvelaktiga element från många andra länder. Det torde nog vara rätt svårt att upprätthålla laglydigheten der, men detta är en sak, som jag icke vill tala om.

Hvad Lappland beträffar, och att befolkningen der icke skulle respektera lagar och författningar, så vill jag säga det, att det gifvetvis der måste vara mycket svårare än i något annat af rikets landskap att upprätthålla laglydigheten.

Dessa skäl förefalla mig verkligen alltför svaga för att motivera afstyrkandet af en motion i det syfte jag framlagt den.

Vidare säger utskottet: »Omöjligheten att på lagligt sätt förskaffa sig rusdrycker har, hvarhelst ett sådant förbud stadgats, medfört och skulle med all säkerhet äfven här medföra deras försäljande i smyg. Häraf skulle följa bristande aktning för lagarnes helgd, då dessas efterlevande ej kunde upprätthållas.»

För att bilda sig en föreställning om huruvida utskottet har rätt i detta antagande eller icke, torde det vara skäl att tänka efter,

hurudana förhållandena äro i de tvåtusen och några hundra landskommuner, der man med den magt, som lagen redan gifver, har afskaffat denna handel. Så vidt jag vet, öfverträdes detta förbud der icke mera än hvilken annan lagbestämmelse som helst. Om jag nu lägger allt detta tillsammans, synes mig bevillningsutskottet icke hafva haft grundad anledning att afstyrka min motion på de skäl, som utskottet framlagt.

*Ang. stadgan-
de af förbud
mot minuthan-
del med och ut-
skänkning af
bränvin.*

(Forts.)

Tanken ledes härvid ofrivilligt in på ett annat område, nemligen penningfrågan, hvilken kastat en så mörk slagskugga på denna handel. Men detta hänför sig egentligen till andra motioner, som förekomma i ett annat betänkande, och jag skall därför icke nu vidröra denna sak.

Vetenskapen lär oss, att dessa starka drycker icke ega något egentligt värde för kroppens näring, och erfarenheten visar oss, att de icke underlätta arbetet. De föra oss icke framåt hvarken i andligt eller materiellt afseende. De undergräfvat helsan, mången gång ekonomin, och ofta nog leda de moralen på afvägar. Hälften af befolkningen eller qvinnorna hafva lyckats hålla sig fria från bruket af dem, och inga förnuftiga föräldrar tillåta barnen eller ungdomen att förtära dem, emedan de anse dem skadliga. Det är således icke något förnuft uti att bruka dem och hafva dem kvar, och det är förvånande, att det skall möta så mycket motstånd, då man föreslår ett medel att blifva af med dem.

Då emellertid min motion, likasom de andra som syfta åt samma håll, blifvit afstyrkt af utskottet, så synes icke mycken utsigt finnas för framgång åt den, men frågan är dock väckt äfven vid denna riksdag, och den förtjenar öfvervägande och begrundande samt, hvad mera är, behjertande.

Herr talman, jag yrkar bifall till min motion.

Herr *Anderson* i Hasselbol instämde häruti.

Herr *Fredholm* från Stockholm yttrade: Herr talman! Det är nu fjerde gången, som man inom den svenska riksdagen har fört på tal frågan om förbud mot försäljning af spirituösa drycker. Motionären börjar sin motion med de inledande orden, att föraufftet och känslan böra göra sig gällande vid lagstiftning angående spritdrycker. Jag för min del gillar en sådan uppfattning, men det vill synas mig, som om motionären sjelf icke skulle kunnat följa den regel han uppställt, emedan, såvidt jag kan förstå, det i det följande af motionen företrädesvis är känslan, som för ordet.

Motionären säger, att »vetenskapen lär oss, att spriten är för människan ett gift». Då jag läste detta, tänkte jag för mig sjelf, att vetenskapen i våra dagar den får allt bära bra mycken barlast under sin vida mantel. Den man, för hvilken jag lärde mig kemi, var på sin tid en lika god vetenskapsman som någon i våra dagar, och han hyllade den meningen, att allt är gift och ingenting är gift, ty allt är

*Ang. stadgan-
de af förbud
mot minuthan-
del med och ut-
skänkning af
bränvin.*

(Forts.)

i hvarje fall beroende på kvantiteten. Men den kvantitet, som gör spriten till ett gift, lär enligt den moderna vetenskapen vara en mycket liten kvantitet. Derom upplyste en af kammarens ledamöter i ett föredrag på den nyligen hållna förbudskongressen, deri han framhöll, »att framstående vetenskapsmän numera ådagalagt, att äfven de minsta kvantiteter alkohol äro skadliga». Det förefaller mig, som om detta förhållande skulle vara mycket ledsamt för dem, som tro på något sådant, ty då man — också enligt den moderna vetenskapen — vet, att i luften, som vi andas, och i brödet, som vi äta, finnas små kvantiteter alkohol, då skulle det för dem, som tro på att spriten äfven i små kvantiteter är skadlig, vara ganska betungande att gå och bära på det medvetandet, att man alltjemt är utsatt för skadliga inflytelser, från hvilka man icke kan frigöra sig.

Motionären framhåller i sin motion en synpunkt, som i denna fråga flere gånger förut blifvit framhållen, nemligen att det svenska folket för tillfredsställande af sitt spritbegär betalar 80 millioner kronor om året — en häpnadsväckande summa, säger motionären. Ja, i sanning en häpnadsväckande summa, i synnerhet om man tager i betraktande, att folket får betala mer än tredjedelen af detta belopp i skatt för tillåtelsen att använda de andra två tredjedelarna till inköp af en vara, som de anse för sig utgöra ett behof. Denna omständighet, att svenska folket offerar en så betydlig summa på tillfredsställandet af sitt spritbegär, måtte väl ändock vittna om att detta begär har en ganska stor utbredning inom folket, och när folket tillika är villigt att för varan betala 50 procent mer än den är värd, så måtte sådant väl vittna om att detta begär är ett starkt begär. Det är nu detta mycket utbredda och mycket starka begär, som några entusiastiska och allvarliga herrar vilja förbjuda det svenska folket att tillfredsställa. Hvarför? Jo, därför att bruket leder till missbruk.

Men om den omständigheten, att eu sak kan missbrukas, skulle vara anledning nog till att förbjuda bruket af sjelfva saken, då skulle man naturligtvis med fullkomligt lika rätt förbjuda användandet af knifvar, emedan det är så många, som skära sig på dem, af segelbåtar, emedan det är så många, som under segling drunkna, af maskiner, jernvägar och sprängämnen m. m. Jag vet knappast något, som då skulle vara tillåtet. När vi nu emellertid vid all annan lagstiftning vilja medgifva människorna handlingsfrihet inom behöriga och förnuftiga gränser, då tillåter jag mig att fråga, hvarför skulle vi icke kunna använda samma metod, när det gäller att lagstifta med afseende å bränvin. Nej, säger man, det går icke an, ty om bränvin blott existerar, så finnes det alltid sådana, som komma att missbruka det, och därför är det nödvändigt att förbjuda allt bruk deraf. En talare på gessleborgsbänken gaf åt denna tanke ett mycket målande uttryck vid 1892 års riksdag. Han berättade då, att en arbetare en gång på gatan tilltalat honom och sagt: »Är det icke möjligt, att vi kunna blifva af med denna förbannade dryck? Jag är en förfallen drinkare som

många andra. Men jag skall säga herr Waldenström, att jag och mina likar äro alla af samme tanke som lektorn. Vi önska få bort denna dryck. Men så länge vi hafva den, kunna vi icke låta bli att supa. Vi hafva ingen karakter. Det finnes därför ingen annan utväg för oss att slippa undan eländet, än att bränvinet helt och hållet tages ifrån oss.»

Med anledning häraf må man med skäl fråga sig: är det då företrädesvis med hänsyn till dem, som sakna karakter, som vi här skola stifta lagar för svenska folket. Jag vill visst icke bestrida, att man vid stiftandet af lagar får taga hänsyn till att det finnes karaktärlöst folk och detta i en mycket större utsträckning, än man någonsin kunde vara benägen att tro. Men denna hänsyn synes mig böra leda till vidtagande af en helt annan åtgärd än förmynderskap för dem, som hafva karakter, den åtgärd nemligen att stadga straff för dem, som sakna kraft att hålla sig inom af lagen uppdragna gränser. Men, säger man, det är nödvändigt att taga bort allt hvad sprit heter, ty så länge den varan finnes till, så inledes derigenom den på dryckenskap begifne i frestelse. Ja, det vill jag icke bestrida, men jag har aldrig trott och kommer aldrig att tro, att det genom något slags lagstiftning skall blifva möjligt att taga bort frestelserna ur lifvet. Man tager i detta fall icke bort frestelsen, därför att man förbjuder varan, ty den, som är begifven på dryckenskap, lär nog skaffa sig någon utväg att tillfredsställa sitt begär, äfven om lagstiftningen förbjuder tillgång till varan. För öfrigt, är det verkligen så illa, att frestelser finnas till i världen? Må man dervid besinna, att vår Herre nog hade någon mening med att han planterade kunskapens träd på bad' godt och ondt i paradiset's lustgård. Detta skedde möjligen för att bereda individerna tillfälle att öfva sig i viljekraft och derigenom hos sig utbilda karakter.

Nu säger man, och den siste talaren har äfven framhållit det, att erfarenheten visar, att man på förbudslagstiftningens väg kan uppnå det eftersträfvade målet. Jag tror, att erfarenheten visat motsatsen. I Nordamerikas förenta stater, der 17 stater hafva haft absolut förbud, der hafva 10 gått ifrån detta och slagit in på en klokare väg att befrämja nykterheten, och erfarenheten från Lappland, som den siste talaren icke vill tillmäta stor betydelse, den betyder i mina ögon mer än något annat; ty för så vidt jag vet, finnes det ej någon punkt på jordklotet, der spritförbudet under mer än 50 år varit så strängt som i Lappland. Man eger sedan 1840 ej rätt att dit införa eller att der tillverka eller försälja bränvin af något slag, och dock har detta stränga förbud långt ifrån medfört dermed åsyftad verkan. En representant i denna kammare för Norrbotten, herr Hellgren, hvilken i 40 år varit länsman deruppe och som således borde ega en betydande kännedom om der rådande förhållanden, väckte för några år sedan motion om att upphäfva förbudet mot införsel och försäljning af bränvin i Lapp-

*Ang. stadgan-
de af förbud
mot minuthan-
del med och ut-
skänkning af
bränvin.*

(Forts.)

Ang. stadgan-
de af förbud
mot minuthan-
del med och ut-
skänkning af
bränvin.
(Forts.)

markerna, emedan detta förbud var omöjligt att der bringa till efter-
lefnad.

Jag beklagar för min del lifligt, att de modernaste nykterhets-
ifrarne göra sig skyldiga till sådana öfverdrifter som dem, till hvilka
vi varit vittnen under den senaste tiden. En sådan öfverdrift är att
tilltro sig kunna på lagstiftningens väg »ösa läns dryckenskapens dy-
pöl», hvilken enligt deras förmenande innehåller inte bara bränvin,
utan äfven öl och kanske svagdricka med, — och vidare, när man för
vinnande af detta mål bildar ett politiskt parti med uteslutande hän-
syn härtill och utan tanke på, att det för Riksdagen äfven finnes andra
viktiga och måhända mycket viktigare samhällsuppgifter att lösa. Jag
säger, att jag beklagar dessa öfverdrifter därför, att den framgång, som
i Sverige vunnits på nykterhetslagstiftningens väg, i väsentlig mån
torde kunna tillskrifvas den omständigheten, att de samhällets sansade
medlemmar, som på det moderna nykterhetsspråket kallas för mått-
lighetssupare och som utgöra majoriteten, räckt en kraftig och hjälp-
sam hand åt nykterhetsvännerna i deras sträfvan att på en klok lag-
stiftningsväg söka befrämja nykterheten. Jag är icke rätt säker på,
om denna majoritet framdeles skall vara villig att gå i flock och farnöt
med de moderna nykterhetsvännerna, om dessa ringakta den för fram-
gång så viktiga dygden: att vara måttlig i sina anspråk.

Herr talman, då denna fråga år 1887 första gången förekom i
svenska riksdagen, tillät jag mig inlägga en lika allvarlig som upp-
rättigt menad protest mot att inleda lagstiftningen på öfverdrifternas
väg, vare sig det gälde mat och dryck eller människans andliga behof.
Nu skall jag be att till denna protest, som jag upprepar, få lägga en
gensaga mot att ifriga förbättrare af den allmänna moralen icke draga
i betänkande att åtminstone indirekt vilja stämpla hela nationen såsom
en obotfärdig syndare, för hvilken ingen annan räddning gifves än att
skyndsamt omvända sig enligt deras recept.

Jag anhåller, herr talman, om bifall till utskottets föreliggande
hemställan.

Herr Collander: Då den ärade motionären hade ordet, trodde
jag, att han skulle inskränka sig till att redogöra för motiven, hvar-
för han framkommit med sin motion, men då han äfven yrkade bifall
till densamma, begärde jag ordet för att å utskottets vägnar yrka bi-
fall till dess hemställan. Då emellertid en annan utskottsledamot
redan gjort detta, kunde det vara öfverflödigt, att jag vidare yttrade
mig, men då jag nu har ordet, kan jag icke underlåta att beröra ett
par omständigheter.

Motionären anförde från landsbygden exempel på hurusom det
öfvervägande antalet kommuner der förbjudit utskänkning och utmi-
nutering af bränvin. Ja, det må så vara, men man får dervid komma
i häg, att det är en helt annan sak att vara med om ett sådant för-
bud i någon kommun, då de personer derstädes, som vilja begagna

sig af spritdrycker, när de biträda sådant beslut, veta, att de kunna få köpa sitt behof af spritvaror på andra ställen inom landet, än att utsträcka förbudet till hela landet. I senare fallet skulle nog opinionen i flera landskommuner gestalta sig annorlunda än den nu gör. Jag ber att få hemställa till den mycket varmhjertade motionären, om han verkligen tror på möjligheten af sitt förslags utförande. Då han sjelf anført de siffror, som den föregående talaren berörde, nemligen att nationen offrar på tillfredsställelsen af sitt spritbegär bortåt 80 millioner kronor, huru kan han då tro, att det blefve möjligt att på en gång dämna upp för en sådan begärens flod. Det kan ju vara möjligt, att man med knapp majoritet kunde få igenom ett sådant beslut, som motionären här önskar, men jag är öfvertygad, att, om det komme till stånd, det skulle blifva protester i mängd deremot och försök skulle på alla sätt göras att kringgå förbudet. Man komme då ur askan i elden. Det enda rätta tillvägagäendet i detta hänseende är nog det, som utskottet framhåller, eller att nykterheten bäst befrämjas på öfvertygelsens väg.

Jag anhåller, herr talman, om bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt propositioner af herr talman gifvits å de gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

I en inom Andra Kammaren af herr *E. J. Ekman* samt 47 andra af kammarens ledamöter väckt motion, n:o 155, hade föreslagits att Riksdagen ville för sin del besluta, att nedannämnda §§ i gällande bränvinsförsäljningsförordning måtte i nedan angifna delar erhålla följande förändrade lydelse:

Ang. stadgade af förbud mot minuthandel med och utskänkning af brännvin.

(Forts.)

Ang. införande af s. k. lokalt veto i fråga om minuthandel med eller utskänkning af brännvin.

§ 8.

2. För hvarje år skall inom samma tid, sedan *de i kommunala angelägenheter röstberättigade såväl i Stockholm som öfriga städer, utan hinder af hvad för öfrigt är stadgadt angående dessa städers kommunalförvaltning i allmänhet, på allmän rådstuga* hörde blifvit, *dervid en röst tillkommer hvarje röstande, magistraten till Kongl. maj:ts befallningshafvande afgifva utlåtande, huruvida — — — anses nödig.*

3. Kongl. Maj:ts befallningshafvande fatte derefter sitt beslut i ämnet och gifve det magistraten till känna; dock må ej mot *allmän rådstugas* afstyrkande beslutas, att näringsidkare — — — — —, hvarom magistraten *och allmän rådstuga* äro ense.

Ang. införande af s. k. lokalt veto i fråga om minuthandel med eller utskänkning af bränvin.
(Forts.)

§ 9.

1. De i § 8 mom. 2 omförmälda försäljningsrättigheter äfven som de, hvilka magistraten, sedan *allmän rådstuga blifvit hörd*, finner skäligt — — — — — antaga eller förkasta.

2. Uppstår i stad fråga att — — — — — utskänkning. Inkomna anbud, som böra åtföljas af bolagets stadgar, granskas af magistraten, hvilken, efter det *allmän rådstuga blifvit hörd*, insänder handlingarna — — — — — är stadgad.

§ 10.

1. Vill någon väcka förslag, att — — — — — öfverlemnas till ordföranden i kommunalstämman. Denne inhemte, före april månads utgång, på kommunalstämma, som blifvit två söndagar å rad pålyst, socknemännens utlåtande i ämnet, *dervid en röst tillkommer hvarje röstande*. Varder framställningen af kommunalstämman ogillad, förfalle frågan. Har åter kommunalstämman tillstyrkt bifall, insände — — — — — till Kongl. Maj:ts befallningshafvande. Varder framställningen icke genast af Kongl. Maj:ts befallningshafvande afslagen, låte Kongl. Maj:ts befallningshafvande, derest den trakt inom kommunen, hvarest utskänkning skulle utöfvas, är så belägen, att rörelsen kan vålla olägenhet för annan kommun, i kyrkan inom denna kommun kungöra, att sådan framställning blifvit väckt med föreläggande för kommunen, att, derest den har något att erinra mot bifall till framställningen, inom viss bestämd tid och vid förlust af rättigheten att i frågan vidare höras, till Kongl. Maj:ts befallningshafvande inkomma med yttrande. *Beslut i denna fråga fattas såsom härofvän är föreskrifvet*. Sitt beslut — — — — — vederbörande länsman.

§ 13.

1. Vid sådan helsobrunn — — — — — meddelas af Kongl. Maj:ts befallningshafvande; dock må tillstånd till utskänkning vid helsobrunn eller badort, hvarom nu är sagdt, icke beviljas utan att vederbörande *kommunalstämma efter i 10 § angifna röstgrund* lemnats tillfälle att derom yttra sig.

Derjemte hade i en likaledes inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 192, herr *O. G. Eklund* från Stockholm jemte 14 andra af kammarens ledamöter föreslagit:

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t måtte låta utarbета och för nästkommande riksdag framlägga förslag till ändring i nu gällande förordning om försäljning af bränvin enligt följande grunder:

»1:o) När i stads- eller landtkommun fråga uppstår, att rättighet till annan minuthandel med eller utskänkning af bränvin än sådan, som i stad eger rum på grund af burskap eller särskildt privilegium och på landet kan tillkomma innehafvare af gästgifveri, skall inom kommunen meddelas, åligger det Konungens befallningshafvande, derest inom viss tid skriftlig ansökan derom inkommer, undertecknad af välfrejdade, till myndig ålder komna medlemmar af kommunen, som äro svenska medborgare, till ett antal af motsvarande minst en tjugonedel af kommunens mantalsskrifna befolkning, att förordna om anställande i kommunen af omröstning rörande den sålunda väckta frågan.

2:o) I denna omröstning ega alla de kommunmedlemmar att deltaga, som uppnått myndig ålder, ega god frejd och äro svenska medborgare.

3:o) Omröstningen, som sker med slutna sedlar, gäller endast förbud eller icke förbud mot ifrågasatt upplåtande af försäljningsrättigheter.

4:o) Om förbudsförslaget af mer än hälften af de i omröstningen deltagande antages, träder det i kraft från den tidpunkt, då förut beviljade rättigheter upphöra, och må ny fråga om upplåtande af rättigheter ej väckas förrän efter tre år. Om förslaget af flertalet röstande ogillas, har det förfallit, och kan ny fråga om förbudsomröstning likaledes ej väckas förrän efter tre år.

5:o) Besvär öfver det genom omröstningen fattade beslutet må ej anföras på annan grund, än att det förmenas icke hafva tillkommit i laglig ordning; och skall Konungens befallningshafvande, derest beslutet af sådan anledning undanrödjes, förordna om anställande af ny omröstning.»

Under punkterna 2 och 3 af föreliggande betänkande hemstälde utskottet,

2:o) att herr Ekman's m. fl. motion ej måtte af Riksdagen bifallas;

3:o) att herr Eklunds m. fl. motion ej heller måtte af Riksdagen bifallas.

Häremot hade reservationer anmälts af:

herrar Collander och Fredholm från Stockholm;

herr Jansson i Krakerud;

Ang. införande af s. k. lokalt veto i fråga om minuthandel med eller utskänkning af bränvin.

(Forts.)

Ang. införande af s. k. lokalt veto i fråga om minuthandel med eller utskänkning af bränvin.

herr *Lundström*, hvilken hemstält, att Riksdagen måtte bifalla herr *Eklunds* m. fl. motion; samt

herr *Olsson* i Sörnäs.

Efter uppläsande till en början af utskottets i punkten 2 gjorda hemställan yttrade

Herr *Ekman*: Herr talman! Jag anhåller att vid behandlingen af bevillningsutskottets betänkande n:o 1 mom. 2 och 3 måtte samtidigt få diskuteras, men att beslut måtte få fattas om hvardera momentet för sig.

Denna hemställan bifölls. Sedan i följd häraf jemväl punkten 3 nu föredragits, anförde:

Herr *Jansson* i Krakerud: Såsom kammaren behagade finna af betänkandet, har jag i afseende på behandlingen af de nu föredragna motionerna icke varit af samma åsigt som utskottet. För så vidt jag kunnat bedöma situationen inom utskottet, har der ingen menings-skiljaktighet gjort sig gällande derom, att icke motionerna, såsom förutsättande ändring i kommunallagarne, rätteligen bort tillhöra sammansatt lag- och bevillningsutskott. Men utskottet hyste den åsigten, att motionerna borde behandlas af sammansatt utskott endast i det fall, att utskottet funne anledning tillstyrka desamma, hvaremot, om utskottet funne anledning afslå dem, de endast borde behandlas af bevillningsutskottet sjelft. Denna sin supposition stödde utskottet på innehållet i 47 § riksdagsordningen, som lyder: »Derest ständigt utskott anser nödigt att, till öfverläggning om uågot ärende, med annat ständigt utskott sammanträda, skall sådant ske genom deputerade, på sätt utskotten derom öfverenskomma. Sålunda sammansatt utskott eger att i frågor, som det handlagt, utlåtande afgifva, utan att utskottets öfriga ledamöter deruti taga del.» Jag häfdade deremot för min ringa del den åsigten, att, vid jmförelse af 42 och 47 §§ riksdagsordningen med hvarandra, det framginge, att utskottet, i stället för att taga motionerna under behandling, rätteligen borde — helst utskottet vore öfvertygad om att motionerna vore så att säga af dubbelnatur — utan afseende på om utskottet ansåge, att motionerna borde bifallas eller afslås, öfverlemna dem till behandling af sammansatt utskott. Då så emellertid icke skett, hafva vi följaktligen här ett utskottsbetänkande, som är i ett sådant läge, att Riksdagen af formella skäl icke kan annat än bifalla detsamma. Ty om motionerna bifölles, vore de väl näppeligen grundlagsenligt behandlade.

Af denna anledning har jag reserverat mig mot utskottets betänkande, och jag anhåller, herr talman, att få yrka betänkandets återförvisning till utskottet. Jag gör detta yrkande endast af principiella

skäl, emedan det synes mig, att, om kammaren nu skulle gilla utskottets supposition, utskottet vid andra tillfällen icke heller skulle behöfva lägga frågornas innebörd till grund för sina beslut, utan den ena gången besluta si och den andra gången så, beroende helt enkelt på utskottets enskilda uppfattning.

Ang. införande af s. k. lokaltveto i fråga om minuthandel med eller utskänkning af brännvin.

(Forts.)

Herr Eriksson i Elgered: Mellan herr Ekmans och herr Eklunds motioner förefinnes dels en viss likhet och dels en viss olikhet. Denna olikhet är tvåfaldig. Ty motionerna skilja sig nemligen först derutinnan, att enligt herr Ekmans motion genom omröstning skulle i hvarje fall, då fråga om upplåtande af rättighet till försäljning af brännvin uppstode, afgöras, om sådan rättighet finge upplåtas inom kommunen eller icke, då deremot herr Eklund inskränker sitt yrkande i detta afseende derhän, att omröstning skulle ske endast uuder vissa förutsättningar, nemligen om minst en tjugonedel af kommunens mantalsskrifna befolkning begärde sådan omröstning, hvarvid omröstningen då skulle afse åstadkommandet af ett veto mot att sådan rättighet beviljades. Detta är den ena skilnaden. Den andra skilnaden består deri, att enligt herr Ekmans motion rösträtt skulle tillkomma endast de kommunalt röstberättigade, under det att deremot herr Eklund vill utsträcka rösträtten till alla medlemmar af kommunen, som uppnått myndig ålder, både män och kvinnor. Motionerna äro åter lika deruti, att de båda innehålla förslag till omröstning per capita i motsats mot hvad nu är fallet, då på landsbygden fyrktalet och i städerna bevillningskronan ligger till grund vid alla omröstningar.

År 1894 undertecknade jag en motion, som var lika med den nu af herr Eklund framlagda. Då jag nu emellertid i år underskrifvit herr Ekmans motion, kommer det sig icke deraf, att jag i minsta mån ändrat uppfattning, så att jag nu icke skulle vilja rösta för herr Eklunds motion, utan det kommer sig deraf, att jag ansåg, att en motion af så radikal form ej kunde vinna anslutning hvarken i bevillningsutskottet eller i Riksdagen, under det att jag deremot tänkte, att en mera moderat motion, sådan som herr Ekmans, borde tilltvinga sig bifall. Så har emellertid icke skett, utan bevillningsutskottet har — låt mig säga det öppet — behandlat båda motionerna allt annat än väl.

Jag kan för min del icke finna annat, än att hvad i motionerna begäres är fullt berättigadt och befogadt.

En af reservanterna, herr Lundström, har anmärkt, att det moraliska förderf, som rusdryckshandteringen åstadkommer i våra kommuner, är af den beskaffenhet, att en förändring ovilkorligen påkallas i den riktningen, att folket får mera inflytande och magt vid afgörandet af dessa frågor; och detta skäl är enligt min tanke tillräckligt för att förändringen bör ega rum. Den invändning, som mest anföres mot denna reform, och som vi hört användas mot herr Bäckgrens motion, som nu är afdagatagen, är, att man anser, att den skulle göra för

Ang. införan de af s. k. lo- kalt veto i fråga om minuthan- del med eller utskänkning af bränvin.

(Forts.)

stort intrång på den personliga sjelfbestämmelserätten. Ja, man kan ju komma med sådana invändningar och säga, att frihet i detta fall bör finnas. Men jag ber då att få säga, att hvilket beslut än fattas, blir det ju ändå alltid kommunens flertal, som får beslutande- och bestämmanderätten; det blir ju alltid majoriteten och icke minoriteten, som kommer att afgöra saken, och då tycker jag, att minoriteten gerna kan finna sig i hvad majoriteten af de röstberättigade beslutar. Jag tror verkligen, att det vore klokt af kammaren att gå med på antingen herr Ekmans eller herr Eklunds förslag. Jag tror detta skulle vara klokt äfven ur politisk synpunkt. Om vi tänka på den nykterhetsrörelse, som nu pågår — kanske hafva herrarne icke tagit så noga kännedom om densamma som jag gjort, ehuru jag naturligtvis icke känner förhållandena öfver allt i landet — kan jag försäkra, att många platser finnas i vårt land, der nykterhetsvännernas inflytande blifvit allt mer och mer dominerande. Om vi sålunda kunna vänta, att Andra Kammaren kommer att blifva besatt af allt flere nykterhetsvänner i framtiden, frågar jag, om vi nu mot dem böra spänna bågen allt för mycket genom att säga nej till hvarje reform i detta afseende, då de fordringar, som framställas, äro så berättigade. Jag tror icke, att det är klokt, utan jag anser, att Andra Kammaren mycket väl kan gå med på den reform, herr Ekman föreslår, om man också icke vill gå så långt som herr Eklund. Hvad min egen ställning angår, kommer jag att rösta för bifall till herr Ekmans motion, ifall den kommer först under omröstning. Men om hans förslag faller, kommer jag att biträda herr Eklunds förslag, och jag hoppas, att vi alla, som äro nykterhetsvänner här i kammaren, komma att intaga en sådan ställning för att göra allt, hvad på oss ankommer.

Hvad sedan beträffar de verkningar genomförandet af de föreslagna reformerna skulle medföra i landet, så får jag säga, att jag tror, att äfven herr Ekmans förslag — ehuru åtskilliga nykterhetskorporationer protesterat deremot, såsom icke bidragande till nykterhetens befrämjande — skulle medföra ganska goda och afsevärda resultat, äfven om jag icke tror, att det — såsom de, hvilka vilja hafva bränvinshandlingen kvar på dess nuvarande ståndpunkt, synas frukta — skulle med ens göra en revolution i de bestående förhållandena. Om jag, som sagdt, icke kan tro, att följden skulle blifva sådan, är jag dock viss om att på rätt många håll i våra mindre städer en sådan omröstning skulle medföra det från nykterhetsvännernas synpunkt önska resultatet, att såväl utskännings- som utminuteringsaffärerna skulle upphöra, till nykterhetens bästa och befordrande. Ty af alla de vägar, som nykterhetsvännerna kunna gå för att vinna sitt mål, tror jag det blott är en, som det är praktiskt att fortgå på, nemligen den redan inslagna, eller att försvåra varans åtkomst genom lagbestämmelser. Denna väg har sedan länge blifvit beträdd af våra landskommuner; den har varit nyttig, och på den måste vi fortsätta.

Jag skall slutligen blott be att få säga ett par ord angående

skälen till att jag mycket gerna kan vara med om herr Eklunds motion. Först och främst vinnes nemligen mera genom ett bifall till hans motion än genom bifall till herr Ekmaus. Men för det andra har också bevillningsutskottet, som jag förut nämnt, behandlat motionerna på ett allt annat än förtjenstfullt sätt. Detta har gjort, att jag för min del icke blifvit så synnerligen vänligt stämd emot det nyss nämnda förfaringsättet, utan gerna kan biträda herr Eklunds motion. Då det deremot blir fråga om hvilket förslag, som kan hafva största utsigterna att vinna framgång, tror jag, att det är herr Ekmaus. Jag har redan sagt, huru jag kommer att ställa mig vid den slutliga omröstningen, och jag har blott velat yttra detta för att visa min ståndpunkt i frågan.

Ang. införande af s. k. lokalt veto i fråga om minuthandel med eller utskänkning af brännvin.

(Forts.)

Herr Hammarström: Då jag är en af dem, som undertecknat herr Ekmaus motion, skall jag be att få säga några ord, och jag lofvar att, min vana trogen, icke länge taga kammarens uppmärksamhet i anspråk.

Hvad som närmast uppkallat mig är några yttranden, som förekomma i bevillningsutskottets föreliggande betänkande. I andra punkten af andra stycket på sid. 13 yttrar utskottet: »Det torde nemligen icke lida något tvifvel, att stadsfullmäktige eller allmän rådstuga och magistraten skulle afstyrka beviljandet af försäljningsrätt inom staden, om en mera allmän önskan i sådan rigtning skulle göra sig gällande inom samhället».

Detta uttalande finner jag lindrigast sagdt märkvärdigt, emedan all erfarenhet sorgligt nog visar raka motsatsen. Jag nödgas i detta afseende här omförmåla något, som genom de allmänna tidningarne nyligen kommit till allmänhetens kännedom, eller att inom den ena af de städer, som jag har äran representera, för kort tid sedan inträffat raka motsatsen mot hvad utskottet här förutsatt. Det har nemligen gent mot den allmänna folkopinionen, som bland stadens invånare i allmänhet och dess nykterhetsvänner i synnerhet kraftigt gjorde sig gällande, i stadsfullmäktige beslutats och af Kongl. Maj:ts befallningshafvande meddelats tillstånd till inrättande i antydd stad af en ny försäljningsplats för spirituosa, och, märk mine herrar, detta oakadt magistraten till Kongl. Maj:ts befallningshafvande i ämnet afgifvit ett afstyrkande utlåtande. Detta är väl bevis för att, åtminstone hvad den staden angår, det ej förhåller sig så, som bevillningsutskottet här antager. För öfrigt är det väl bekant för dem af herrarne, som hafva någon kännedom om förhållandena i städerna, att det i allmänhet der går så till.

Hvad nu särskildt allmänna rådstugan beträffar, känna herrarne nog litet hvar till, att, om af der närvarande 75 à 80 personer med tillhoppa 99 röster önskas en åtgärd, denna åtgärd kan nekas af endast en enda person, som disponerar öfver 100 röster. Jag tycker derfor

Ang. införande af s. k. lokalt veto i fråga om minuthandel med eller utskänkning af bränvin.

att utskottets yttrande äfven vid betraktandet af denna omständighet är märkvärdigt.

Vidare säger utskottet längre ned på samma sida: »hvarförutom, såsom 1894 års sammansatta bevillnings- och lagutskott i sitt ofvan omförmälda betänkande jemväl framhållit, med bränvinsförsäljningen äro förbundna så stora intressen och sättet för dess tillämpning är af så ingripande betydelse för kommunernas lugna och lifskraftiga utveckling, att skäl icke förefinnes att afgöra hithörande frågor på annat sätt än öfriga kommunala angelägenheter».

(Forts.)

Med afseende på detta yttrande vill jag erinra om, att den nuvarande bränvinsförsäljningsförordningen icke står i den allmänna kommunallagen, utan är en undantagslagstiftning, och under sådana förhållanden torde det väl ock kunna komma under ompröfning, huruvida icke bestämmelserna, huru med bränvinsförsäljningen skall förfaras, skulle kunna dragas undan lagstiftningen rörande den allmänna kommunala rösträtten. Och med afseende på yttrandet i öfrigt ber jag att få säga, att just därför, att denna angelägenhet är så djupt ingripande i kommunernas intressen, icke allenast i finansielt utan äfven i såväl moraliskt som i sanitärt hänseende, ja den är äfven betydelsefull för speciellt familjen och individen, därför bör den icke fortfarande få ligga i ett fatals händer, på sätt jag nyss förut påpekat. Detta spørsmål hör, mine herrar, till de frågor, som ej kunna falla; derpå tyder den alltjemt växande opinionen i landet, som tilltager i styrka för hvarje år. Och jag ber att få erinra derom, att det icke längre endast är hvad man kallar »okunnigt» folk, som ifrå för en ändring i nu ifrågavarande afseende, utan att äfven inom medicinska kretsar starka röster börja höjas för en ändring med afseende på den föreliggande frågan.

Med hänsyn till hvad en föregående talare vid behandlingen af den förut föredragna punkten yttrade rörande vetenskapens ståndpunkt i detta fall, vill jag för min del afgifva en protest deremot, åtminstone mot den form, hvori detta yttrande framkom, men äfven mot det påstående, som deri gjordes. Man skall nemligen ej tro, att bestämmelserna i nu gällande bränvinsförsäljningsförordning äro de bästa möjliga, utan de behöfva mycket väl undergå revision. Och såsom jag nyss nämnde, skall opinionen för en dylik revision bli så stark, att den banar sig väg, min bön och mitt ord förutan. Jag ber att få yrka bifall till den af herr Ekman m. fl. afgifna motionen.

Herr Lindgren: Mycket kunde vara att säga angående detta bevillningsutskottets betänkande, men jag skall söka fatta mig kort. Dock skall jag be att, ehuru första punkten af betänkandet är behandlad, få i ett sammanhang beröra ett par origtigheter i utskottets motivering, som torde legat till grund äfven vid affattandet af betänkandets öfriga punkter.

Bevillningsutskottet hänvisar nemligen först och främst till för-

hållandena i en del af Amerikas förenta stater jemte landskapet Lapp-land och säger, att der äro förhållandena icke de bästa. Utskottet har visligen undandragit sig att tala om, hvar de äro bättre; men tror bevillningsutskottets majoritet, att förhållandena på dessa platser skulle vara bättre, om der finge fritt införas och försäljas rusdrycker, så fruktar jag, att utskottet har uppgjort felaktiga kalkyler.

Ang. införande af s. k. lokalt veto i fråga om minuthandl med eller utskänkning af brännvin.

(Forts.)

Jag hade vidare icke trott, att brännvinshandteringen vore så försvarslös som den är, förrän utskottet nu har påvisat det. Utskottet säger nemligen, att ett sådant förbud, som motionären påyrkar, skulle medföra »bristande aktning för samhällets lagar». Ja, ty värr, på bristande aktning för samhällets lagar äro de många svenska medborgare, som befolka våra talrika fängelser och straffanstalter, ett sorgligt bevis. Och jag fruktar för att ännu icke en lag är stiftad, som icke af någon eller några visa nödvändigheten af skärpta bestämmelser, och jag skulle väl icke kunna tro, att bevillningsutskottets majoritet till den grad ömmar för lagarnes helgd, att den skulle vilja upphäfva lagbestämmelser just för öfverträdelsernas skull.

Jag hade trott, att samtliga bevillningsutskottets ledamöter hade läst vår fängvårdstatistik och våra fängelsepredikanter årsrapporter, så att de visste, att rusdryckerna äro största orsaken till att ej lagarna »hållas i helgd», och just därför, och för bevillningsutskottets majoritets samvetsömhet för lagarnes helgd, bort hemställa om bifall till någon af de föreliggande motionerna.

Utskottet synes vidare hysa mycken rädsla för att göra intrång på den personliga friheten, men jag frågar: innebär icke *hvarje* lagstiftning, *hvarje* nytt lagrum ett visst intrång på flera eller färre människors personliga frihet, och är icke denna inskränkning i den personliga friheten ett nödvändigt villkor för samhällets sunda och organiska utveckling? Jo, en sådan inskränkning medför *hvarje* lagstiftning, men det är en inskränkning, som är *rättvis*, när nemligen det är en *rättvis* lag, som stiftas.

Och å andra sidan: är det icke ett orättfärdigt intrång i den personliga friheten, då, såsom ofta sker, en hel kommuns vid kommunalstämma röstberättigade medlemmars vilja neutraliseras af ett par, tre eller fyra spekulativa och — jag kan äfven tillägga — samvetslösa personer, helst i eu sådan ömmande fråga, der individens och familjers väl eller ve stå på spel?

1893 års bevillningsutskott liksom ock 1894 års sammansatta bevillnings- och lagutskott, af hvilket en motion med samma förslag då behandlades, yttrade, såsom redan eu talare äfven påvisat: »Utskottet medgifver visserligen, att önskvärdt vore, det ett större inflytande än nu är fallet tillerkändes flertalets åsigt — jag ber att få understryka just dessa ord: *flertalets åsigt* — men anser, att den af motionärerna föreslagna anordningen skulle alltför mycket afvika från de nu i kommunala angelägenheter rådande rösträttsförhållandena».

Ang. införande af s. k. lo-kallveto i fråga om minuthandel med eller utskänkning af bränvin.

(Forts.)

Alltså skulle man nu kunna tyckas hafva anledning att förvänta, det bevillningsutskottet skulle hafva hemställt om bifall till herr Ekmans motion, hvilken är stilerad just i den rigtning, som bevillningsutskottet här har anvisat. Men då utskottet nu har frångått denna sin ståndpunkt till frågan, skall jag be att få följa exemplet och yrka bifall till herr Eklunds motion.

Herr Eklund från Stockholm: På sidan 13 i utskottets betänkande redogör utskottet för innebörden af de två motioner, som vi yttra oss öfver, nämligen herr Ekmans m. fl. motion och min m. fl. motion. Jag ber att få fästa uppmärksamheten uppå, att utskottet i sin redogörelse öfver den af mig m. fl. afgifna motionen förbiser ett mycket viktigt moment i förslaget, nämligen att den begärda omröstningen *ovilkorligen* skall vara beroende af initiativ, taget af $\frac{1}{20}$ af kommunens mantalsskrifna befolkning.

Enligt utskottets framställning ser det ut, som om vår mening vore, att den begärda vetoomröstningen skulle under *alla* omständigheter, i *alla* kommuner och under *alla* förhållanden nödvändigtvis förekomma. Men så är ju icke meningen, mine herrar! Vårt förslag afser icke, såsom herrarne torde finna af motionen, att sätta den af mig m. fl. föreslagna omröstningen i stället för den nu gällande lagstiftningen om huru bränvinsförsäljningsfrågor skola afgöras. Vi föreslå deremot, att det nuvarande sättet i regel skall bibehållas, och att det endast *undantagsvis* skall kunna förekomma, att folkets breda lager må få tillfälle att uttala sig i dessa frågor och gifva sin mening tillkänna, och att detta undantag, detta tillfälle, då något sådant får ega rum, *ovilkorligen* måste vara beroende på ett visst, långt ifrån lätt vilkor, hvilket först måste uppfyllas. Detta vilkor är det nämnda initiativet. Det skulle fordras, att $\frac{1}{20}$ af en kommuns mantalsskrifna befolkning skall skriftligen göra anhållan om att denna omröstning må få ega rum. Detta vill således med andra ord säga, att i en kommun med t. ex. 5,000 invånare minst 250 personer, motsvarande omkring $\frac{1}{10}$ af den vuxna befolkningen, skola inlemna en sådan ansökan. Och i Stockholm — der man visst icke gerna kau tänka sig, att en sådan der framställning i brådrasket skulle förekomma — skulle i alla händelser under nuvarande förhållanden fordras ej mindre än omkring 14,000 underskrifter på en sådan anhållan. Det är, mine herrar, icke ett lekverk att åstadkomma ett så stort antal underskrifter. Der dessa vilkor ej kunde uppfyllas, der skulle enligt det af mig framställda förslaget de myndigheter, som nu ega bestämmanderätten, sitta i orubbadt bo och ega att enligt nu gällande lagstiftning afgöra frågan. För öfrigt kunde ju här sökas en ännu större garanti mot en sådan vetoomröstning, så att den icke skulle kunna ega rum i oträngdt mål. Man kunde ju utsträcka skyldigheten att taga detta initiativ till $\frac{1}{10}$ af den mantalsskrifna befolkningen, hvilket är lika med $\frac{1}{5}$ af den vuxna befolkningen. Härigenom skulle ju svårigheterna att genom-

drifva en omröstning bli ännu större, och de fall, då de, som nu ega bestämma, fortfarande finge göra det, bli ännu flere och allmännare. Jag tror för min del, att om utskottet hade velat egna denna sida af saken någon uppmärksamhet, utskottet icke kunnat påstå, såsom det här gör, att det af oss föreslagna sättet skulle vara en alltför stor afvikelse från nu gällande grundsatser för kommunala ärendens afgörande. Vi vilja således icke — jag ber att få betona det ännu en gång — sätta denna omröstning i stället för de nu gällande bestämmelserna, utan blott öppna en *möjlighet* för folkets breda lager — för att begagna detta uttryck — att *vid sidan af de nuvarande myndigheterna* få gifva sin mening till käuna. Och jag tror äfven, att herrarne vid närmare eftertanke skola finna, att vi i fråga om denna del af vår motion äro betydligt mindre radikala — om jag får använda detta ord — än hvad herr Ekman är i det förslag han framburit. Enligt herr Ekmans förslag skall nemligen *ovilkorligt* den omröstning, som han föreslår, sättas i stället för hvad i nuvarande lagstiftning är bestämdt.

Ang. införande af s. k. lokalt veto i fråga om minuthandel med eller utskänkning af bränvin.

(Forts.)

Utskottets afstyrkande betänkande innehåller ju egentligen ingenting nytt efter 1894, om jag undantager det, att utskottet i år utslutit den vackra frasen, »att det skulle vara önskvärdt, att flertalet finge i denna fråga större inflytande än hvad nu är förhållandet», ett uttalande, som i vårt land mottogs med glädje och hvilket i icke ringa mån varit orsak till att man hyst så stora förhoppningar om möjligheten att lösa denna fråga.

Då detta uttalande nu fått försvinna, torde det vara konstateradt, att detsamma blott var ett förflutet ord, som ej var vidare allvarligt menadt. Emellertid har i utskottets betänkande i år inkommit en annan sådan der fras, som jag skall be att få taga fasta på. Det står nemligen på sidan 13 i betänkandet: »Det torde nemligen icke lida något tvifvel, att stadsfullmäktige eller allmän rådstuga och magistraten skulle afstyrka beviljandet af försäljningsrätt inom staden, om en mera allmän önskan i sådan rigtning skulle göra sig gällande inom samhället». Ja, det är ju ingenting annat, vi för vår del vilja, än att — om möjligt — söka förskaffa ett uttryck åt den »allmänna önskan», som här omtalas. Enligt nu gällande lagstiftning finnes, mig veterligen, icke någon möjlighet att gifva denna allmänna önskan uttryck; men kan någon af bevillningsutskottets ärade ledamöter anvisa oss en väg, hvarpå en sådan önskan kan göra sig bekant, skall jag för min del åtminstone vara tillfreds och gladeligen stoppa motionen i fickan. För min del tror jag dock icke, att någon sådan möjlighet för närvarande finnes, och jag tror, att man måste säga, att på många ställen i vårt land bränvinsförsäljning eger rum i strid mot den allmänna önskan på platsen. Jag skall be att härpå få anföra ett färskt exempel, som visserligen icke gäller någon stad, men ett samhälle, som är lika stort som många af våra städer, ett samhälle å landsbygden, der det ju, enligt hvad utskottet påstått, redan

Ang. införande af s. k. lofkalt veto i fråga om minuthandel med eller utskänkning af bränvin.

enligt nu gällande lagstiftning skulle vara så lätt att genomföra ett förbud. I Trollhättan hölls nemligen den 21 sistlidne januari kommunalstämma för afgörande af frågan, huruvida kommunalstämman för sin del skulle tillstyrka en utsträckning af utskänkningstiden till klockan 11 på aftonen. — Jag ber inom parentes få påpeka, att, då det ju här rörde en betydligt mindre viktig fråga, än den i motionerna åsyftade, man följaktligen väl skulle kunnat tänka sig, att man här skulle taga mera hänsyn till flertalets mening, än om det gällt en större fråga. — Frågan afgjordes med 29 röster emot 120; de 29 ville utsträcka utskänkningstiden, de 120 ville det icke. Men de 29 disponerade öfver 27,444 röster, medan de 120 blott disponerade öfver 22,460 röster. Tro herrarne, att dessa 29, som sålunda här representerade en bestämd minoritet, fäste minsta afseende vid hvad de 120 ville? — Nej, visst icke, och det, ehuru ibland de 120 befann sig en ledamot af Första Kammaren, som ensam disponerar omkring 17,000 röster.

(Forts.)

Erfarenheten från Norge tyder äfven på att å många ställen bränvinsförsäljning fortgår *emot* den allmänna meningen. Jag skall visst icke trötta herrarne med att redogöra för alla de omröstningar, som egt rum i Norge, men det torde likväl tillåtas mig att relatera omröstningarne i tre af Norges städer, nemligen i Aalesund, der bränvinshandeln förbjöds med 3,212 röster mot 1,151 röster; i Skien, der samma resultat bestämdes af 2,253 röster mot 1,696 röster, samt i Risör, der enahanda resultat vans med 1,167 röster mot 559 röster. Herrarne torde godhetsfullt observera, att majoriteterna här voro synnerligen stora; och det är ju ej gerna tänkbart, att dessa majoriteter varit ögonblickets barn, utan de hafva naturligtvis funnits i flera år. Man har alltså all anledning att antaga, att den allmänna meningen redan förut varit emot bränvinshandeln, men denna allmänna mening hade ditills icke haft någon utväg att gifva sig tillkänna.

Det är en passus i utskottets betänkande, om hvilken jag äfven skulle vilja yttra några ord. Utskottet säger nemligen, att »med bränvinsförsäljningen äro förbundna så stora intressen, och sättet för dess tillämpning är af så ingripande betydelse för kommunernas lugna och lifskraftiga utveckling, att skäl icke förefinnes att afgöra hithörande frågor på annat sätt än öfriga kommunala angelägenheter». Detta är ett skäl för afstyrkande, som jag för min del icke kan förstå. Från min synpunkt skulle jag nemligen till fullo kunna skrifuva under detta yttrande, om jag blott först finge borttaga det lilla ordet »icke», som der finnes; ty för oss är det just detta, att med bränvinsförsäljningen äro förbundna så stora intressen och att sättet för dess tillämpning är af så ingripande betydelse ej blott för kommunernas lugna och lifskraftiga utveckling, utan äfven för kommunivånarnes moraliska och ekonomiska förhållanden, som gör, att vi önska, att dessa frågor må afgöras på ett särskildt sätt.

Jag skall icke för närvarande tillåta mig att yttra något vidare,

utan blott uttala mitt tack till de ärade reservanter, hvilka tillstyrkt mitt förslag. Jag tager mig friheten att yrka bifall till den af herr Lundström vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Ang. införande af s. k. lokalt veto i fråga om minuthandel med eller utskänkning af brännvin.

Häruti instämde herrar *Aulin, Norberg* och *Ericsson* i Väsby.

(Forts.)

Herr Fredholm från Stockholm: Herr Jansson har i sin vid betänkandet fogade reservation uttalat den mening, att utskottet uti denna punkt öfverskridit den befogenhet, som enligt 47 § riksdagsordningen detsamma tillkommer. Det i denna paragraf befintliga stadgande, som börjar med orden: »Derest ständigt utskottet anser nödigt» — vill herr Jansson tolka på sådant sätt, att ordet »derest» skulle få en helt annan betydelse, än det har enligt vanligt språkbruk; och i följd häraf auser han, att utskottet alltid *skall* »anse nödigt» att hänvisa en till detsamma remitterad motion af hvad han kallar »blandad natur» till sammansatt utskott. Till stöd för denna sin mening gifver han förenämnda grundlagsbud en tolkning, som jag ej vill förneka vara i besittning af både skarpsinne och historisk kunskap. Jag skall dock icke tillåta mig att täfla med honom i någotdera afseendet och skall därför underlåta att ingå i någon granskning af den bevisföring han förebragt, allra helst jag föreställer mig, att en sådan granskning för denna kammars ledamöter icke skulle kunna hafva annat än ett teoretiskt intresse. Deremot skall jag tillåta mig att, beträffande frågan, om utskottet öfverskridit sin befogenhet eller icke, påminna kammaren derom, att utskottet *nu* icke gjort annat, än hvad det gjorde vid 1893 års riksdag, då en af herr Anderson i Tenhult väckt och till utskottet remitterad motion om lokalt veto af utskottet afstyrktes. Detta utskottets tillvägagående godkändes då utan anmärkning af Riksdagen, och reservanten, som äfven då var ledamot af utskottet, hade vid detta tillfälle icke heller någon anmärkning att göra mot det sätt, hvarpå utskottet förfarit.

Jag anser också, att ett sådant tillvägagående är riktigt, och det skall jag be att med några ord få ådagalägga. De paragrafer i brännvinsförsäljningsförordningen, som handla om kommunernas befogenhet att ordna brännvinsförsäljningen, äro 8 och 11 §§. Dessa paragrafer blefvo vid 1885 års riksdag på förslag af bevillningsutskottet af Riksdagen antagna, och sedan dess har i dem ej skett någon annan ändring än de nya stadganden beträffande bolag, som — likaledes på bevillningsutskottets förslag — blefvo af sistlidet års Riksdag antagna. Om det nu får anses riktigt — och, såvidt jag vet, har detta icke hittills bestridts — att en lag skall ändras i samma ordning som den blifvit stiftad, vill det synas mig, som om utskottet varit i sin goda rätt att nu förklara, att det icke ville tillstyrka någon af de föreslagna ändringarna i nyssnämnda paragrafer. En annan sak hade varit, om utskottet ej hade hyst denna uppfattning. I sådant fall — om utskottet hade ansett lämpligt att göra någon ändring, i synnerhet så-

Ang. införande af s. k. lokalt veto i fråga om minuthandel med eller utskänkning af bränvin.
dana ändringar, som de af motionärerna föreslagna — är jag öfvertygad, att utskottet skulle hafva med lagutskottet öfverenskommit om tillsättande af ett sammansatt bevillnings- och lagutskott för behandling af frågan på aldeles samma sätt, som utskottet gick till väga vid 1894 års riksdag.

(Forts.) Med hvad jag sagt tror jag mig på ett tillfredsställande sätt hafva tagit utskottets förfaringssätt i försvar. Jag skall nu be att med några ord få beröra den ställning till sjelfva frågan, som jag inom utskottet intagit. Jag har der stått kvar på den ståndpunkt, bevillningsutskottet uttalade vid 1893 års riksdag, nemligen att man »med skäl kan sätta i fråga, om ej i nu berörda angelägenhet större inflytande borde inom kommunerna tillerkännas flertalets åsigt.» Hvad utskottet då uttalade, fasthåller jag ännu i detta ögonblick. Men detta synes mig icke innebära någon förpligtelse att vara med om vare sig herr Eklunds eller herr Ekmans motion i oförändradt skick.

Emot herr Ekmans motion har jag att göra den anmärkningen, att jag icke kan vara med om att förlägga afgörandet af frågan, om bränvinsförsäljning inom kommunen skall få ega rum eller icke, till en folkomröstning. I likhet med hvad herr Waldenström uttalat vid 1894 års riksdag, anser jag, att någonting sådant skulle för nykterhetens befrämjande vara ganska betänkligt. Man skulle då lätt kunna tänka sig, att krogar skulle blifva inrättade i åtskilliga kommuner, der sådana nu ej finnas. Och hvad herr Eklunds motion beträffar, kan jag icke dela den af motionären uttalade uppfattningen, då han åt folkomröstningen vill gifva en sådan omfattning, att i den skulle deltaga både män och kvinnor. Detta synes mig vara att taga steget allt för långt ut. I det hänseendet öfverensstämmer min åsigt med herr Ekmans, hvilken vill förbehålla rösträtt ensamt åt de i kommunens angelägenheter röstberättigade.

Jag förordade sålunda inom utskottet, att man skulle tillstyrka herr Eklunds motion, hvad beträffar vetot, och herr Ekmans med afseende på sättet för sjelfva omröstningen. Men då denna princip inom utskottet lika litet gillades som de af motionärerna uttalade, så finner jag mig icke föranlåten att nu ingå i några detaljer med afseende på det sätt, på hvilket jag tänkt mig, att den af mig omfattade principen skulle uti lagen formuleras. Så mycket ber jag dock att vid detta tillfälle få nämna, att hade frågan blifvit påaktad och sålunda kommit till ett sammansatt bevillnings- och lagutskott, hade jag ansett det vara ytterligt nödvändigt att der vid lag fastslå några vissa detaljer, såsom t. ex. herr Wavrinsky i nykterhetens intresse föreslog vid 1893 års riksdag, nemligen att majoriteten skulle vara icke såsom motionärerna nu föreslagit endast absolut, utan två tredjedelar. Vidare vill jag också framhålla, att, äfven om man skulle medgifva en folkomröstning med afseende på den frågan, huruvida bränvinsförsäljning skulle få ega rum eller icke, denna omröstning dock icke borde få omfatta mer än de ständiga försäljningsrättigheterna och icke alls de

tillfälliga. Ty bestämmandet om de tillfälliga försäljningsrättigheterna måste, oberoende af kommunernas beslut, fortfarande som hittills förbehållas någon myndighet, som vid vissa tillfällen eger att sådana medgifva.

Jag har endast velat nämna detta för att tillkännagifva anledningen, hvarför jag emot utskottets beslut uti föreliggande punkter reserverat mig.

Ang. införande af s. k. lo-kallveto i fråga om minuthandel med eller utskänkning af bränvin.

(Forts.)

Herr Collander: Jag har begärt ordet med anledning af herr Janssons yrkande på bifall till sin reservation, i hvilken han hemställer om återremiss till utskottet af den orsak, att utskottet icke skulle hafva lagenligt behandlat nu förevarande motioner, då behandlingen icke skett i sammansatt bevillnings- och lagutskott.

Jag tror, att herr Jansson i detta fall tolkat § 47 riksdagsordningen origtigt. Enligt denna paragraf är det ovilkorligen å ett utskott öfverlemnadt att pröfva, huruvida det bör med annat utskott sammanträda för att behandla en fråga, som blifvit väckt och hvilken det gäller att i en eller annan form *tillstyrka*. Här deremot har bevillningsutskottets majoritet beslutit att afstyrka motionen, och i så fall har icke behof förefunnits af ett sammanträde med deputerade från lagutskottet. Man tänke sig behandlingen af en fråga, som blifvit remitterad exempelvis till bevillningsutskottet, en beskattningsfråga i hufvudsak, men som äfven medför behofvet af några andra bestämmelser, såsom angående bötesbelopp eller dylikt, hvarom lagutskottet äfven bör yttra sig. Det skulle då vara egendomligt, om hela frågan genast vid pröfningens början skulle öfverlemnas till ett sådant sammansatt utskott, ty till ledamöter i bevillningsutskottet väljas ju personer, som äro mera förtrogna med beskattningsfrågor, och för ledamotskap i lagutskottet fordras ju helt andra kvalifikationer.

Här var en sådan fråga före för något år sedan, nemligen om åsättande af högre accis för hvitbetssockertillverkningen. Detta var ju otvifvelaktigt en beskattningsfråga, men der förekommo äfven några bestämmelser, som berörde lagutskottet, och derfor blef ett sammansatt utskott tillsatt för att behandla vissa delar af förslaget. Nog hade det väl varit origtigt, om frågan i sin helhet genast blifvit remitterad till ett sammansatt utskott. Jag tror derfor, att utskottet nu förfarit riktigt.

Att jag antecknat mig såsom reservant emot utskottets beslut, det har skett af ungefär samma skäl, som herr Fredholm redan anført, nemligen att man i årets betänkande tagit afstånd från hvad 1893 och 1894 års bevillningsutskott uttalat såsom sin mening. Väl anser jag sålunda, att man bör utsträcka kommunmedlemmarnes rätt något, då det gäller att bestämma om bränvinsförsäljningen, men jag har funnit hvarken herr Ekmans eller herr Eklunds förslag tillfredsställande. I likhet med herr Fredholm anser jag, att det är alldeles nödvändigt, om man skall införa vetorätt emot att någon utskänkning

Ang. införande af s. k. lokalt vetoifråga om minuthandel med eller utskänkning af bränvin. kommer till stånd, att majoriteten skall vara icke blott absolut, utan enligt mitt förmenande åtminstone två tredjedelar, detta då för att förekomma en hel del olägenheter, som verkligen annars skulle uppstå. Man kan lätt föreställa sig, att annars inom en större kommun en knapp majoritet skulle kunna genomdrifva ett sådant beslut, under det att uti en närbelägen mindre kommun det kanske icke skulle ställa sig svårt att erhålla utskänkingsrätt. Detta skulle då medföra en ganska olämplig omflyttning af de ekonomiska intressena inom dessa båda kommuner.

(Forts.)

Derför tror jag, att skall någon ändring ske, måste majoriteten vara kvalificerad.

Jag hade tänkt, att vi skulle kunnat få en skrifvelse till stånd i denna rigtning och yrkade äfven härfpå inom utskottet, men denna min tanke vann icke något understöd. Som frågan nu ligger och då ett sådant förslag icke skulle vinna stora sympatier i Första Kammaren — denna har ju redan bifallit utskottets förslag — har jag ej ansett det vara skäl att afgifva någon reservation i den nu angifna rigtningen. Under sådana förhållanden har jag ingenting annat att göra än att sluta mig till bevillningsutskottets hemställan i föreliggande punkt.

Herr friherre Barnekow: Jag vill icke med tystnad åhöra denna diskussion, då jag redan under aderton riksdagar inom bevillningsutskottet lifligt deltagit i öfverläggningen om alla frågor, som röra utskänkning och utminutering af bränvin. Vid alla dessa tillfällen har jag alltid stält mig på nykterhetsvännernas sida, då dessa nykterhetsvänner i sina fordringar hållit sig inom rimlighetens gräns. Men då de, enligt min uppfattning, begära orimligheter, har jag aldrig kunnat biträda deras mening.

Då jag talar om orimlighet i detta hänseende, vill jag såsom en sådan i främsta rummet beteckna den af herr Bäckgren afgifna motionen; men jag hänför dit äfven herr Eklunds motion. Mine herrar! Jag har någon erfarenhet i detta hänseende och jag skall be att få för herrarne meddela hvad som händt mig under mitt arbete med dessa frågor inom bevillningsutskottet. Der förelåg — år 1884 vill jag minnas att det var — en motion om att man skulle förbjuda utskänkning af bränvin under sön- och helgdagar. En liflig diskussion uppstod härom i bevillningsutskottet, och man började då der att tala om att, hvad städerna angår, var det omöjligt att sätta i fråga något sådant — ty, mine herrar, så fort som vi komma in på nykterhetens område, är det alltid städerna, som göra det skarpaste motståndet. På sin allra högsta höjd kunde man — sades det — möjligen stänga de s. k. bolagskrogarne, men att stänga de fina krogarne, det var alldeles omöjligt. Sedan jag en stund åhört detta tal, kunde jag dock icke få klart för mig annat, än att skulle en bestämmelse om förbud för bränvinsutskänkning å sön- och helgdagar genomföras,

borde den tillämpas lika för alla, såväl för de fina krogarne som för andra krogar. Och, mine herrar, jag hade då den djerfheten att servera mig emot utskottets afstyrkande af denna motion och hemstälde, att utskänknigen skulle förbjudas på sön- och helgdagar.

Jag tänkte nemligen som så, att gifva vi dem tillstånd att suppa i sex dagar, så kunna de möjligen behöfva hvila sig på den sjunde. Om framgång för min reservation gjorde jag mig ej några stora förhoppningar. Men när bevillningsutskottets betänkande förekom till behandling i Första Kammaren, uppträdde jag der och talade för min reservation, och, döm om min förvåning, när proposition framställdes, var det någon, som begärde votering, och, döm ännu mer om min förvåning, mine herrar, det blef kammarens beslut att bifalla min reservation. Och icke nog dermed. Sedan ville Andra Kammaren icke gifva den Första efter i nykterhet, utan fattade samma beslut, och Riksdagen hade sålunda beslutit, att all utskänkning af bränvin på sön- och helgdagar skulle vara förbjuden. Jag framstod då såsom en ifrig nykterhetskämpe, och jag har ännu hemma en hel hög af adresser från nykterhetsföreningar med tack för hvad jag åstadkommit.

Men hvad blef resultatet? Jo, resultatet blef det, att när frågan kom inför regeringen, och regeringen hörde myndigheterna, så svarade dessa, att det var alldeles omöjligt att tillämpa något sådant. Och, mine herrar, polismyndigheten i Stockholm gick, om jag ej misstager mig, så långt, att den förklarade, att om en sådan lagstiftning komme till stånd, kunde den lagen icke upprätthållas! Följden blef då den, att Kongl. Maj:t icke sanktionerade Riksdagens beslut, och det blef sålunda ej lag.

Häraf finner man, att det var redan för långt gånget att vilja förbjuda utskänknigen å sön- och helgdagar. Huru vill man då tänka sig möjligheten att få till stånd ett sådant förbud för alla vecans sju dagar?

Jag sade nyss också, att herr Eklund i sin nu föreliggande motion gått för långt. Jag tror nemligen icke, att det ännu åtminstone är möjligt att öfverlemna åt hvarje myndig man och qvinna att besluta i denna sak, och jag är till och med mycket tveksam, om man alls bör låta qvinnan hafva något afgörande inflytande härpå. Ty det förhåller sig ju så i detta fall, att om man lemnar ifrån sig ett finger, mister man snart hela handen, och jag är för min del ännu icke sinnad att föra qvinnan in i denna nykterhetsstrid.

Hvad som dock i synnerhet förefaller mig sorgligt för nykterhets-saken, det är, att nykterhetsvännerna tyckas hafva misstagit sig om sina krafter. De synas nemligen tro, att de äro så starka, att de kunna splittra sig i två partier och att hvartdera af dem skulle kunna få sin vilja igenom. I detta afseende tror jag de hafva misstagit sig. Jag hade därför också förut ämnat framlägga ett förslag i ungefär den rigtning, som herr Fredholm nyss angaf och som skulle sammanfatta begge de ifrågavarande motionerna på så sätt, att, i stället för såsom

*Ang. injöran-
de af s. k. lo-
kalt veto i fråga
om minuthan-
del med eller
utskänkning af
bränvin.*

(Forts.)

Ang. införande af s. k. lo kallt veto i fråga om minuthandel med eller utskänkning af brännvin.

(Forts.)

i herr Eklunds motion säges: »åligger det Konungens befallningshafvande, derest inom viss tid skriftlig ansökan derom inkommer, under tecknad af välfräjdade, till myndig ålder komna medlemmar af kommunen, som äro svenska medborgare, till ett antal af motsvarande minst en tjugonedel af kommunens mantalskrifna befolkning, att förordna om anställande i kommunen af omröstning rörande den sålunda väckta frågan», det skulle beta, att alla inom kommunen röstberättigade medlemmar skulle ega bestämma i fråga om denna sak, och att det i andra punkten skulle beta: vid denna omröstning tillkommer hvarje röstande en röst. Det är nemligen icke så, som herr Fredholm syntes förmena, att hvad bevillningsutskottet förut anfört i sådant afseende endast varit en tom fras. Jag hade den äran att vara ordförande i bevillningsutskottet år 1893 och jag hade därför måhända mitt finger med i detta uttalande från bevillningsutskottets sida, hvarför jag kan försäkra, att åtminstone från min sida var detta icke endast en tom fras. Det förvånar mig emellertid, att flertalet af dem, som då sutto och ännu sitta i bevillningsutskottet, tyckes hafva ansett nämnda uttalande endast vara en tom fras. För min del håller jag fortfarande på detta förslag, och jag vill uppmana nykterhetsvännerna här att förena sig om detsamma. Ty är man icke riktigt stark, skall man icke inlåta sig på öppen batalj, utan söka kringgå fienden, och om alla nykterhetsvänner förenade sig, kunde de ändå icke erbjuda en öppen batalj om denna fråga, utan de finge nöja sig med små skärmytslingar i hopp om att derigenom kunna vinna något.

Frågan har emellertid redan afgjorts i Första Kammaren. Der talar man i allmänhet icke mycket om denna sak, och jag har därför icke heller varit mycket i tillfälle att der utbreda mig om densamma. Att nu yrka återremiss af frågan, tjänar därför icke något till, ty en återremiss skulle endast föranleda, att utskottet hemställde till Andra Kammaren att i ämnet fatta beslut. Och då nykterhetsvännerna splittrat sig samt i allt fall något resultat af motionerna nu ej kan vinnas, kan jag icke annat än yrka bifall till den motion, som jemväl af mig underskrifvits, nemligen herr Ekmans motion.

Herr Ekman: Jag skall först be att få angifva skälet, hvarför jag och mina 47 kamrater framkommit med denna motion i dess nu förevarande form. Såsom redan i dag blifvit framhållet, väckte herr Anderson i Tenhult år 1893 en motion, som afsåg ett annat omröstningssätt än det nu föreslagna vid besluts fattande om utskänkings- eller utminuteringsställen inom kommunerna, hvilken motion likväl af Riksdagen afslogs. Utskottet, som yttrat sig om densamma, anförde bland annat, att det kunde sättas i fråga, om icke i nu berörda angelägenhet större inflytande borde tillerkännas flertalets inom kommunen åsigt i detta fall. Då derefter år 1894 en motion framkom, hvilken afsåg att lemna hvarje man och qvinna rätt att få rösta i dessa frågor, har bevillningsutskottets betänkande gått i samma rikt-

ning, men utskottet har ändå afstyrkt förslaget. Hvad kunde då för nykterhetsvännerna ligga närmare till hands än att söka åstadkomma en motion, som icke gick så långt som de nyss angifna motionerna, utan hölle sig inom trängre gränser, hvarigenom man kunde hoppas vinna framgång för densamma? Nykterhetsgruppen inom riksdagen, som lifligt debatterat denna sak, kom till det resultat, att största delen deraf ville, att man skulle inskränka sig till ett yrkande om per capita-omröstning bland kommunens röstberättigade medlemmar. Nu finna vi emellertid till vår förvåning, att bevillningsutskottet icke vid denna, såsom oss synes, rätt måttliga begäran fäst något afseende.

Jag skulle nu vilja litet närmare skärskåda hvad utskottet anfört om denna motion, men jag är till största delen förekommen af herr Eklund, i hvars yttrande i detta afseende jag till alla delar instämmer. Jag vill dock ytterligare betona ett par saker. Först och främst visar utskottet, att enligt gällande förordning har i de flesta landtkommuner fullständigt förbud mot försäljning af bränvin införts, och att redan nu finnes möjlighet att få ett sådant förbud till stånd äfven i städerna. Ja, jag anser också, att genom nu gällande förordning har mycken förbättring inom kommunerna vunnits, och om man är rättvis, måste man erkänna, att det nu för tiden i detta afseende ser helt annorlunda ut än för 10, 20 eller 30 år sedan. Vidare säger utskottet beträffande städerna: »det torde icke lida något tvifvel, att stadsfullmäktige eller allmän rådstuga och magistraten skulle afstyrka beviljandet af försäljningsrätt inom staden, om en mera allmän önskan i sådan riktning skulle göra sig gällande inom samhället.» I detta hänseende vill jag, i likhet med herr Eklund, fråga: huru skall man kunna göra denna allmänna mening gällande för närvarande? Ute i landtkommunerna, der en dylik fråga afgöres på kommunalstämmen, der få de röstberättigade åtminstone infinna sig och rösta efter sitt större eller mindre fyrktal, men i städerna, som hafva stadsfullmäktige, der blir befolkningen icke i tillfälle att uttala någon opinion i detta fall, nej, icke ens de som äro kommunalt röstberättigade. Jo, säger man, de få uttala sig genom det organ, som de för närvarande hafva, nemligen genom de stadsfullmäktige, som de kommunalt röstberättigade hafva valt. Detta är nog sant, men vi veta, hurudan röstskalan nu är, och vi kunna deraf sluta till, i hvilken riktning valen gå. Folket kan därför i allmänhet icke alls göra sin röst gällande i dessa frågor. Och det är därför *särskildt* med hänsyn till städerna, som jag skulle önskat en ändring i bränvinsförsäljningsförordningen i det syfte, som min motion angifver, på det att detta tolererande af utskänkings- eller utminuteringsställena inom städerna måtte alldeles upphöra eller åtminstone i någon mån begränsas.

Innan jag slutar mitt anförande, skulle jag vara mycket frestad att ingå på en kritik af herr Fredholms först hållna anförande, hvilket väl kan karakteriseras såsom ett föredrag *emot* all nykterhetsverksamhet och allt nykterhetssträfvande. Detta föredrag var af den beskaf-

Ang. införande af s. k. lokalt veto i fråga om minuthandel med eller utskänkning af bränvin.
(Forts.)

Ang. inför- fenhet, att jag emellertid tror, att de fleste af kammarens ledamöter
 de af s. k. lo- redan fält sin dom deröfver, och jag skall därför icke vidare syssel-
 kall veto i fråga sätta mig med detsamma än att inlägga en bestämd protest mot det
 om minuthan- af herr Fredholm fälda yttrandet, att det uppstått ett nykterhetsparti,
 del med eller utskänkning af som icke intresserar sig för någon annan af de allmänna frågorna än
 bränvin. nykterhetsvännerna. Detta är icke sant. Med den kännedom, jag har
 (Forts.) om nykterhetsvännerna både inom och utom Riksdagen, vågar jag påstå,
 att de äro lika lifligt intresserade för allmänna angelägenheter som
 någon annan. Men för dem är dock nykterhetsvännerna en så stor och
 viktig fråga, att de särskildt uppmärksamma densamma och komma
 troligen allt framgent att göra så.

Jag skall, herr talman, anhålla att få yrka afslag på bevillnings-
 utskottets hemställan i punkt. 2 och bifall till min motion.

Med herr *Ekman* förenade sig herrar *Holmgren*, *Anderson* i
Hasselbol, *Larsson* i *Berga*, *Göthberg*, *Nordin* i *Hammerdal* och
Bengtsson i *Häradsköp*.

Herr *Svensson* från *Karlskrona*: Det torde näppeligen finnas
 någon fråga i vårt land, som vunnit så allmän uppmärksamhet och
 så lifligt intresse som just nykterhetsfrågan. Men beklagligtvis är
 det hufvudsakligen endast hos samhällets djupare lager, hos de små
 inom samhället, som detta stora intresse för denna fråga förefinnes.
 Lyckligtvis finnes också en eller annan af de högre klasserna, som
 intresserar sig härför, men icke tror jag, att det är så synnerligen
 många af dem. Detta gör också, att de små, som hysa stort intresse för
 frågan, icke kunna göra sin röst gällande. Det är i synnerhet i stä-
 derna, som detta intresse förefinnes hos de mindre bemedlade, men
 den nu rådande kommunala röstskalan medgifver dem icke att göra
 sin röst gällande. Det är af denna anledning, jag för min del anslutit
 mig till herr *Ekman*s motion.

Rörande denna motion säger bevillningsutskottet, att det icke
 anser behöfvt att utsträcka frågan derhän, att det skulle öfverlemnas
 åt kommunens röstberättigade medlemmar att derom per capita besluta,
 emedan de just genom stadsfullmäktige hafva rätt att få sin vilja hörd.
 Utskottet är också öfvertygad om, att »stadsfullmäktige eller allmän
 rådstuga och magistraten skulle afstyrka beviljandet af försäljningsrätt
 inom staden, om en mera allmän önskan i sådan rigtning skulle göra
 sig gällande inom samhället». Men det har här redan invändts mot
 detta resonemang: huru skall man veta, att denna allmänna önskan före-
 finnes? — och det har härför redan svarats af en föregående talare, att
 det kan man icke veta, då frågan icke får behandlas på allmän råd-
 stuga, utan skall afgöras af stadsfullmäktige. Att stadsfullmäktige
 emellertid icke alltid fästa sig vid en allmänt uttryckt önskan, det
 har jag mången sorglig erfarenhet af. Det är icke länge sedan en dylik
 fråga behandlades af stadsfullmäktige i den stad jag tillhör, nemligen

angående utsträckning af tiden för öppethållande af ett utskänkningsställe på platsen, hvilket för öfrigt visserligen icke var ett sådant, som i allmänhet besökas af de mindre bemedlade, utan af den finare befolkningen. De utskänkningsställen, som äro afsedda för de s. k. sämre klasserna, hafva enligt stadsfullmäktiges beslut stängts ett par timmar före den tid, lagen bestämmer, men de, som företrädesvis besökas af de mera burgna klasserna, de få vara öppna ett par timmar längre, än lagen stadgar såsom regel.

Jag frågar då: Mine herrar, är det lämpligt att, då vi fordra, att dessa obildade skola lägga band på sina passioner, utsträcka tiden för de mera bildade att tillfredsställa sina? Vi kunna således, efter mitt förmenande, icke hafva mycket att vänta af stadsfullmäktige, som äro valda efter den hundrageradiga röstskalan, utan skola vi hafva något att vänta för nykterhetssaken, så är det från de djupa, breda lagren. Då man icke går längre, än att man vill bibehålla rösträtten hos de kommunalt röstberättigade, men att den skall utöfvas efter hufvudtalet, en röststrättsgrund, som man använder i många andra fall, så tror jag icke, att man kan förebrå oss att vi gå för långt.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid, utan inskränker mig till att yrka bifall till den af herr Ekman framburna motionen.

Herr Elis Nilson förklarade sig instämma häruti.

Herr Wavriusky: Herr talman, mine herrar! De föreliggande motionerna handla samtliga om förbud, partiella förbud och lokala förbud, partiella såsom gällande de starkare dryckerna, spritdryckerna, och lokala, afseende att öfverlemnna förbudets bestämmande åt lokal omröstning; men alla gällande förbud. — Jag förstår så väl stämningen hos det stora antalet motståndare till en genomgående helykterhetsreform och att det finnes mycket att anmärka redan mot ordet förbud och mot de anspråk, som deri ligga. Jag erkänner villigt, att ordet förbud gör på mig icke något behagligt intryck. Jag har alltid känt det svårt att komma in på den sidan af nykterhetsverksamheten, der det gäller ett ovilkorligt förbud, nemligen då jag tänker mig, att förbudet skall bestämmas på det sätt, som herr Fredholm sade, eller att »några herrar» skola besluta det gent emot hela den öfriga befolkningen. Men det är ju endast en tom fras; några herrar kunna icke besluta om ett sådant förbud, och nykterhetsvännerna vilja det icke heller. Åtminstone fritager jag mig från hvarje önskan att, om jag, såsom orimligt vore, hade en sådan magt, vilja åstadkomma ett dylikt förbud. Jag har ju till och med tydligen lagt i dagen, att jag önskar en kvalificerad majoritet, två tredjedelar eller ännu mera. Jag vill hafva all möjlig säkerhet för, att ett sådant förbud hvilar på en allmän rättsuppfattning. Det är just dit vi hafva sträfvat med våra motioner. Vi vilja få med så många som möjligt,

Ang. införande af s. k. lokalt veto i fråga om minuthandel med eller utskänkning af brännvin.

(Forts.)

Ang. införande af s. k. lokalt veto i fråga om minulhandel med eller utskänkning af brännvin. som skola fälla det afgörande ordet, för att detta skall så mycket bättre inverka på den allmänna uppfattningen.

Herr Fredholm, som genast i början lossade af sitt stora batteri, har fördömt detta förbud och starkt stämplat oss för öfverdrifter. Jag vill visst icke påstå, att han är nykterhetsfiendtlig. Enligt min uppfattning voro de känslor, som lågo till grund för hans yttranden, fullt berättigade. Han talade otvifvelaktigt i enlighet med sin öfvertygelse; och jag respekterar känslorna och öfvertygelsen på alla områden. Men da han sade om motionerna, att de saknade förnuft, så torde det vara skäl att se till, om det var så alldeles helt med herr Fredholms kritik i det afseendet. Utskottet och han hafva sagt, att de hafva ingenting emot det nuvarande tillståndet, som är bra. Nu är det så, att på landsbygden existerar förbud. Då vore det väl skäl att laga, att detta förbud blefve upphäfdt äfven på landsbygden. Men det vill han icke vara med om, därför att stadsrepresentanterna hafva ingen olägenhet deraf. Der hafva vi verkligen förbud, som läggas af några få på tusenden, af några få, som hafva öfvervägande röstetal; der är det några herrar, som ålägga förbudet, och icke har jag hört någon, som vill borttaga det. Då frågar jag: är det så orimligt att ifrågasätta förbud, då ett sådant redan existerar, som man icke gjort något för att borttaga, utan om hvilket man till och med erkänner, att det verkat mycket godt. Men jag kan icke vara nöjd med detta slags förbud. Ingenting är mig så motbjudande, som då några få hafva magt att bestämma för alla. Derfor vill jag, att i stället för detta slags förbud skall träda ett annat, som det stora flertalet pålägger sig sjelft och dermed äfven en minoritet, som icke vill förstå eller frivilligt kan vara med om något sådant. Att det blir ett förbud för ett mindretal, det kan icke hjälpas, men jag anser det vara förnuftigt, och det torde vinna erkännande äfven hos våra motståndare. Jag vill för öfrigt erkänna våra motståndares rätt att med löjets vapen bekämpa oss, men så må de också erkänna sin skyldighet att tåla, att de vapen, som de använt mot oss, vändas mot dem sjelfva och tillämpas på deras eget område.

Jag ber att få korrigera ett uttryck, som herr Fredholm fälde. Han åberopade en talare på nykterhetskongressen, som skulle hafva sagt, att alkohol äfven i minsta quantitet verkade skadligt. Nej, det sades, att alkohol äfven i mycket utspädd form och i små quantiteter verkade skadligt, ett yttrande, som är en trogen öfversättning från ett tyskt vetenskapligt arbete, utgörande en redogörelse för hållna undersökningar i detta fall — undersökningar, hvilkas resultat bestrykts af den svenske specialist, som fått i uppdrag att författa den lärobok om alkoholens verkningar, hvilken skall användas i skolorna, professor Tigerstedt. Med det anförda yttrandet menas icke, att hvarje liten quantitet i utspädd form för all framtid har ett sådant skadligt inflytande; den har ett öfvergående inflytande, beroende på huru stark den är, som intagit den. Men om bruket deraf upprepas

och blir dagligt, då får det stadigvarande, skadliga verkningar. Dermed är dock icke sagdt, att de skadliga verkningarna äro af en så svår natur, att de genast sätta sin pregel på en person eller äro att jemföra med de värsta yttringarna deraf. Det anförda resultatet är emellertid konstateradt af vetenskapliga fakta, framgångna af vetenskapliga experiment.

Ang. införande af s. k. lokaltveto i fråga om minuthandel med eller utskänkning af brännvin.

(Forts.)

Man talar ofta om nykterhetsvännerna såsom fanatiska. Jag erkänner, att här finnas fanatici på många områden, men jag tror, att, om herrarne vilja vara rättvisa, det skall finnas godt försvar för fanatismen hos nykterhetsvännerna, då man besinnar, att helnykterhetens målsmän i allmänhet utgått från folkklasser, som äro i tillfälle att bättre än andra känna verkningarna af alkoholen, der olyckorna hopa sig öfver dem och man med förtviflan ropar till strid för att få bort fienden. Detta förklarar mycket. Jag vädjar till herrarne sjelfva. Om t. ex. en trädstubbe träffar en ung flicka på vägen förbi den nya riksdagshusanläggningen och dödar henne, så griper det oss förfärligt, och det är till och med tidningar, som tillåta sig att utslunga ordet »mördare» mot dem, som, långt borta från verkningarna, icke i någon mån kunna anses ansvariga för dem. Sådana uttryck få falla, utan att man beskärmar sig deröfver. En Rolla stiger upp i ballong och vågar sitt lif — han anser det förmodligen icke mycket värdt, men han följes till grafven af tusentals, som uttala sin sorg och sitt beklagande, medan tusenden och åter tusenden offras genom rusdryckerna, utan att man tänker derpå. Jag har velat framdraga dessa exempel för att visa, att vi äro alldeles för känslolösa med afseende på de olyckor och de härjningar, rusdrycksbruket medför. Till de många offren för rusdryckerna har samhället ingen skuld, säger man; det är deras egen skuld. Men jag påstår, att vi alla äro medansvariga deri.

Hvad som för mig är en afgörande orsak till att jag efter måttet af mitt förnuft sätter in alla mina krafter i nykterhetskampen, är att det gäller arbetarne. Jag menar, att i den kamp, som arbetarne kämpa för att komma till inflytande och oberoende, är det nödvändigt att tillse, först och främst, att kampen föres nyktert, i fullt medvetande om medel och mål, och att arbetarne för utöfvandet af sitt ökade inflytande och sin magt bevara hvad som uppehåller deras oberoende, sina kroppskrafter. Men rusdryckerna döda dessa, och samhället kommer i sin mån att lida deraf. Jag vill söka att bidraga dertill, att, när arbetarne rycka fram, de kunna göra det med klara hjernor och friska krafter till att fylla sin uppgift såsom medborgare i samhället på bästa sätt. Jag vill icke, att denna fråga skall blifva en klassfråga; det är den icke i utlandet. Jag hade i fjol somras tillfälle att deltaga i en kongress i Basel. Denna kongress bestod af mer än 500 ombud från olika delar af världen. På densamma framställdes och behandlades nykterhetsfrågan med hänsyn till individen, familjen och samhället, men icke af »nykterhetsfanatici», utan af

Ang. införande af s. k. lo. kall veto i fråga om minuthandelsdel med eller utskänkning af bränvin.

vetenskapsmän — statistici och fysiologer — hvilka gjort nykterhetsfrågan till sitt specialstudium. Frukten af debatten — för hvilken jag naturligtvis icke kan eller vill här närmare redogöra — var, att 22 läkare genast på kongressen sammanslöto sig och bildade en absolut nykterhetsförening med uppgift att kämpa mot allt bruk af alkohol såsom njutningsmedel.

(Forts.)

Hvad som lägges herr Eklund och hans meningsfränder mest till last är, att de vilja gifva rösträtt åt qvinnorna. Jag vill nu säga några ord härom. Det är väl få af herrarne, som icke hafva sig bekant, att i Nordamerika en gång för ej länge sedan rasade en häftig kamp mot spritdryckerna, i hvilken qvinnorna spelade en stor rol. De öppnade ett s. k korståg mot krogarne, och detta korståg uppstod på det sätt, att i en fattig arbetarefamilj med sex eller åtta barn hustrun fann sig oförmögen att undan spritdryckerna rädda sin nyss uppvuxne son, hvilken kommit i handtverkslära. Fadern var en förfallen drinkare, och modern såg, huru han höll på att förleda sonen. Hon försökte att på allt sätt hålla sonen tillbaka från förderfvet, men hon hade intet inflytande öfver sin man och ingen rösträtt, och i förtviflan öfver att hon såg sitt barn gå sin undergång till mötes för krogens skull, gick hon — och hvem kan väl undra på det — ut till sina medsystrar och bad dem följa sig. Så gingo de ut från krog till krog, bedjande krögaren att upphöra, bedjande till Gud och till sist »belägrande» krogarna. Detta är en rent amerikansk händelse, som icke kan upprepas i Sverige, och jag skulle för ingen del vilja, att man försökte det, men det är väl icke underligt, om man med tanken på denna qvinna, drifven till förtviflan, kan finna det vara rättvist att åt qvinnorna lemna något inflytande på detta område.

Då jag är öfvertygad, att mycket tal i denna fråga icke gynnar, men väl skadar saken, skall jag sluta härmed; jag har ansett det vara min pligt att säga något. Till sist vill jag till mina meningsfränder ställa en vänlig anhållan att, för att det icke må se ut, som om vi vore söndrade i två läger med olika uppfattning om huru mycket eller litet som bör göras för att vi ej skola blifva hänade såsom alldeles orimliga — mycket orimliga eller litet orimliga betyder föga, ty orimliga blifva vi alltid — förena sig om herr Lundströms reservation, till hvilken jag yrkar bifall.

Herr Alsterlund: Herr talman, mine herrar! Jag tror icke, att jag misstager mig, om jag påstår, att större delen af det menckliga eländet i vårt land har sin upprinnelse och rot i rusdryckerna. Gå vi till våra fångelser och spörja dem, som der sitta, om anledningen dertill, så tror jag, att vi i de allra flesta fall skola få det svaret, att rusdryckerna äro den direkta eller indirekta orsaken till att de hafva kommit i den olyckliga belägenhet, hvari de befinna sig. Vilja herrarne besvara sig med att gå till Stockholms nattherbergen, der en

mängd personer af båda könen söka en tillfällig hvila för natten, och fråga dessa olyckliga existenser, hvarför de hafva kommit i detta tillstånd, så skola de allra flesta svara Eder, att de äro slafvar under rusdrycksdemonen. För några år sedan berättade en bekant till mig, en officer, att han jemte en annan fått i uppdrag af en för sina lidande medmenniskor varmt ömmande person, att en morgon gå ut i Stockholms omgifningar och hopsamla s. k. uteliggare och sedan föra dessa till ett rum, der de skulle få värma sina af nattkylan stelnade lemmar, och der de äfven skulle blifva bespisade. Min vän och hans kamrat fullgjorde uppdraget. Jag minnes nu icke, huru stort antal de fingo i hop i skogarne omkring Stockholm, men att det icke var under ett femtiotal, tror jag mig minnas. Vidare meddelade min sagesman mig, att när de kommo in i herberget, dessa olyckliga, och blefvo bespisade, njuknade deras under laster härtnade hjertan och samveten för den kärleksfulla behandling, som de nu fingo röna, och när de spordes om anledningen till den misère, hvori de voro, svarade de alla, att de voro rusdryckernas offer. Vi äro så stora slafvar, sade de, under rusdrycksbegäret, att, ehuru vi anse rusdryckerna för vårt värsta onda, vi icke numera kunna emotstå detsamma. Tänk hvilken sorglig bekännelse!

Ang. införande af s. k. lolkallveto i fråga om minuthandel med eller utskänkning af brännvin.

(Forts.)

För några dagar sedan läste jag en bok, som jag fått mig till-sänd, som heter Alkoholisten. Der stod, att i vårt land vandra dagligen 18,000 s. k. luffare efter vägarna, icke vetande om morgonen, hvar de skola få herberge om natten. Om vi kunde spörja dem om anledningen till deras bedröfliga tillvaro, skulle helt säkert de flesta svara, att dryckenskapsdemonen har fått magt med dem och fört dem in på den bana, på hvilken de nu vandra.

Då nu rysdryckerna vålla så mycket ondt i vårt land, så mycken andlig nöd och så mycket timligt elände, synes det mig vara allas pligt att motarbeta detta onda. Allestädes har också, såsom herrarne veta, inom landet från Sveriges nordligaste till dess sydligaste del, från fjellen och till hafvet bildats nykterhetsföreningar. Från tusenden och åter tusenden män och kvinnor ropas till oss här inom riksdagen, att vi skola genom lämplig lagstiftning vara dem behjelpiga i kampen mot rusdryckerna och allt det onda, de förorsaka. För min del kan jag icke finna annat, än att, när frågan rörer lagstiftning om försäljning af rusdrycker, hvilken försäljning så djupt och så förfärligt störande ingriper i familjelifvet och i den enskilda människans lif, personligheten också skall få göra sig gällande och icke penningen.

Hvad nu angår de två motioner, som här äro föremål för diskussion, så ligga mina sympatier för den af herr Eklund väckta motionen, ehuru jag dock icke underskrifvit den. Skälet dertill är, att jag har trott, att den icke inom kammaren skulle hafva utsigt att gå igenom i följd af de nya förhållanden, som den afser att införa på den kommunala lagstiftningens område. Derför har jag slutit mig till herr Ekmans motion, hvilken ju egentligen icke innebär något nytt inom

Ang. införanden af s. k. lokalt veto i fråga om minuthandel med eller utskänkning af bränvin.
(Forts.)

den kommunala lagstiftningen; ty såsom i motionen frambålles och motionären jemväl sjelf här betonat, så röstas redan nu efter hufvudtalet i åtskilliga såväl kommunalt-kyrkliga som rent kommunala angelägenheter. Det är således icke något nytt, som motionärerna begära, utan vi begära blott, att det äfven angående den saken, huruvida försäljning af rusdrycker må få finnas i en kommun eller icke, skall få röstas efter hufvudtalet i stället för efter fyrktalet. Nu har väl en af utskottets ledamöter, herr Fredholm, sagt, att detta skulle vara ganska farligt, ty det kunde ju då hända, menade han, att krogar komme att införas i kommuner, der sådana nu icke finnas. Jag vill svara honom med att hänvisa till det exempel från Trollhättan, som min ärade vän herr Eklund anförde, då han nyss hade ordet. Der var det 29 personer emot 120, som beslöto bränvinsutskänkning, och alla dessa voro röstberättigade. Hade de fått rösta enligt vårt förslag, d. v. s. efter hufvudtal i stället för efter fyrktal, så hade de hundratjugu öfverröstat de tjugunio, och utskänkningen hade icke införts. Jag tror således icke, att motionärernas förslag medför någon fara i det hänseende, herr Fredholm framhållit, utan jag är öfvertygad, att, om vi finge rösträtt i frågan om spitförsäljningen efter hufvudtalet bland alla de kommunalt röstberättigade, utfallet skulle blifva först och främst ett ganska godt uttryck för den allmänna meningen inom kommunen, och vidare skulle det leda till lyckliga följder för nykterheten.

Utskottet har emellertid icke ansett sig böra tillstyrka bifall till någon af dessa motioner. De skäl, som utskottet anført för sitt afstyrkande, hafva redan blifvit grundligt vederlagda af såväl herr Eklund som af herr Ekman, och jag skulle således kunna inskränka mig till att instämna i deras anföranden emot dessa skäl. Jag vill dock derjemte framhålla en synpunkt, som af dem icke berörts. Utskottet säger, att på landet hafva krogarna till en stor del försvunnit. Ja, det är sant, och det är lyckligt att så är, men deremot hafva de koncentrerat sig i städerna så mycket mera. Detta är ett faktiskt förhållande, och från städerna sprider sprithandeln sina förderfliga verkningar långt ut på landsbygden. Alla de skäl — de äro icke många — som utskottet anført för afslag å motionerna, äro haltlösa.

På grund af hvad jag anført anhåller jag, att kammaren ville bifalla herr Ekmans motion, till hvilken, herr grefve och talman, jag ber att få yrka bifall.

Herr Eriksson i Bäck: Med anledning af en punkt i utskottets motivering förvånar det mig verkligen, att utskottet kommit till den hemställan, som det gjort. Utskottet säger, att med bränvinsförsäljningen äro förbundna så stora intressen, och att sättet för dess tillämpning är af så ingripande betydelse för kommunernas lugna och lifskraftiga utveckling, att något talande skäl näppeligen torde kunna anföras, hvarför icke hithörande frågor borde afgöras på enahanda

sätt och af samma korporationer som kommunens öfriga angelägenheter.

Jag medgifver, att med bränvinsförsäljningen äro förbundna så stora intressen, att det är förvånande, att så kan vara förhållandet, men *hvilka* intressen är det nu, som utskottet här åsyftar? När utskottet icke talar om det, så har jag väl rätt att läsa det emellan raderna. Utskottet åsyftar tydligen de ekonomiska intressena. Man skulle ju ock kunna läsa, att det är andra intressen också, som åsyftas, men dem skall jag icke uppehålla mig vid. När nu dessa stora ekonomiska intressen äro förbundna med stora fyrktal inom kommunerna och derpå grundadt inflytande vid afgörande af frågor om försäljningsrättigheter inom kommunerna, så är det icke förvånande, att utslaget går i den riktning, som det går, eller att man icke anser sig kunna inskränka bränvinsförsäljningen något mer än hittills skett.

Utskottet säger, att tillämpningen är af så ingripande betydelse för kommunernas lugna och lifskraftiga utveckling, att utskottet icke finner skäl, att dessa frågor afgöras på annat sätt, än förut varit vanligt. Men just därför anser jag, att en annan röstgrund, än hittills tillämpats, bör införas. Utskottet vill här tydligen, att endast den ena parten i saken skall hafva rätt att säga något vid afgörandet. Här fins dock äfven en annan part, den arbetande klassen, den icke kommunalt röstberättigade klassen, som ock, enligt min mening, borde hafva ett afgörande ord vid bestämmande af bränvinsförsäljningen. Men utskottet finner det uppenbarligen icke angenämt, att dessa stora ekonomiska intressen skulle kunna sättas i fara att störtas, utan därför finner utskottet det så beqvämt att låta det vara vid den omröstningsgrund, som för närvarande är gällande. Jag har icke kunnat underlåta att anmärka dessa förhållanden.

Herr talman! Jag yrkar bifall till herr Eklunds motion.

Herr Bruhn: Jag har inom utskottet anmält reservation vid punkten 3, ehuru af förbiseende, i hvilket jag sjelf kanske icke saknar del, jag icke kommit att blifva antecknad som reservant. Emellertid anser jag i likhet med motionären och i likhet med 1893 års bevillningsutskott, att, då fråga om bränvinsförsäljning uppstår i en kommun, det vore billigt, att ett större inflytande på frågans afgörande tillerkändes flertalets åsigt. Jag kan dock icke biträda det förslag, som af herr Ekman och hans medmotionärer här blifvit framställt. Enligt detsamma skulle i städerna allt inflytande på bränvinshandelns vara eller icke vara beröfvas stadsfullmäktige. De ega dock nu rätt att förhindra all sådan handel, för den händelse den icke grundar sig på äldre privilegier. Beslutanderätten i detta fall skulle öfverflyttas till en sorts allmän rådstuga med omröstning per capita. A landsbygden skulle kommunalstämmas beslutanderätt i frågan öfverflyttas till en sorts kommunalstämma, äfven med omröstning per capita. Jag anser dessa förändringar i många fall svåra att praktiskt

Ang. införande af s. k. lokalt veto i fråga om minuthandel med eller utan skänkning af bränvin.

(Forts.)

Ang. införande af s. k. lokalt veto i fråga om minuthandelen med eller utskänkning af bränvin.

tillämpa och i hvarje fall vara en försämring af de nu gällande bestämmelserna. Mera tilltalar mig det af herr Eklund m. fl. väckta förslaget om lokalt veto. Men dessa motionärer fordra, enligt min uppfattning af deras uttalade åsigt, både för mycket och för litet. Då de föreslå, att Riksdagen skulle i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes till nästkommande Riksdag inkomma med ett lagförslag till förändring i föreliggande fråga, och de sluta med den förmodan eller den önskan, att utskottet äfven skall komma med ett formligt lagförslag — således ett lagförslag i år och ett till nästa år — förefaller det mig, som om motionärerna sträckt i detta afseende sina fordringar väl långt.

(Forts.)

Då de vidare fordra, att rösträtt i fråga om bränvinshandeln skulle tillerkännas samtliga kommunens medlemmar, hvilka uppnått myndig ålder, ega god fräjd och äro svenska medborgare, så anser jag, att de äfven härutinnan gått väl långt. Genom en sådan lag skulle införas en helt ny princip i fråga om beslutanderätt i en kommunal angelägenhet, hvilket jag för min del icke tror vore välbetänkt. Men de fordra äfven väl litet, då de här begära, att förbudet skulle gälla endast bränvin. I första punkten af klämman heter det: »utskänkning af bränvin». Om jag jemför detta med en punkt i början af motiveringen, som lyder sålunda: »Hos oss deremot har icke väckts förslag om vare sig allmänt eller lokalt förbud mot försäljning af rusdrycker i allmänhet, utan blott af bränvin», jag säger, om jag sammanställer dessa två uttalanden, vill det synas, som om motionärerna afsåge endast bränvin, icke andra spirituösa drycker eller, såsom de i dagligt tal kallas, rusdrycker. Det är, efter mitt förmenande, för litet begärdt. Följden blefve naturligtvis, att, om i en kommun endast bränvinsförbud komme till stånd, det skulle säljas konjak, d. v. s. bränvin genom litet färgämne och essencer förvandladt till konjak. Jag ber emellertid, att herrar motionärer icke skola missuppfatta min här uttalade åsigt i fråga om bränvin i motsats till andra rusdrycker. Ty jag vet mycket väl, att författningen, då den talar om bränvin, förklarar, att detta gäller äfven för öfriga spirituösa drycker. Jag har endast gjort denna anmärkning för att visa det berättigade af en förändring i klämman, som jag tänker föreslå. Det är icke för att i öfrigt klandra, som jag yttrat detta.

Det, som jag finner rätt i herr Eklunds motion, är således införandet af ett lokalt veto, men ett veto, tillerkändt de i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigade, uttaladt genom per capitaomröstning. Det är samma förslag, som herr Fredholm här nämnt, att han omfattar och framhöll i utskottet, likasom herr Collander, och till hvilket jag då anslöt mig. Nu har sedan friherre Barnekow uttalat samma åsigt. Utan detta senaste uttalande tror jag icke, att det fallit mig in att besvära kammaren med en framställning i ämnet. Men då det är gjort, ansåg jag, att jag kunde våga att göra en sådan framställning. Jag skall därför, herr talman, tillåta mig yrka bi-

fall till utskottets betänkande i punkten 2:o) samt afslag på utskottets ^{Ang. införande af s. k. lokalt veto i fråga om minuthandel med eller utskänkning af} betänkande i punkten 3:o) och bifall till det af herr Eklund m. fl. framställda förslag, med följande ändring i punkterna 1:o och 2:o, så att förslaget skulle i sin helhet lyda sålunda:

»att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t måtte låta utarbета och för nästkommande Riksdag framlägga förslag till ändring i nu gällande förordning om försäljning af bränvin m. m. enligt följande grunder:

1:o När i stads- eller landtkommun fråga uppstår, att rättighet till annan minuthandel med eller utskänkning af bränvin och andra spirituösa drycker, än sådan som i stad eger rum på grund af burskap eller särskildt privilegium och på landet kan tillkomma innehafvare af gästgifveri, skall inom kommunen meddelas, åligger det Konungens befallningshafvande, derest inom viss tid skriflig ansökan derom inkommer, *undertecknad af minst en tjugonedel af alla i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigade personer*, att förordna om anställande i kommunen af omröstning rörande den sålunda väckta frågan.

2:o I denna omröstning ega alla *i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigade en röst hvar*».

Punkterna 3, 4 och 5 äro oförändrade, sådana dessa lyda i herr Eklunds motion.

Herr vice talmannen Östberg: Då denna fråga om lokalt veto uppkom för några år sedan — jag tror det var ungefär tre år sedan — föreföll mig denna tanke i det hela ganska anslående, men sedan jag haft tillfälle att mer och mer sätta mig in i saken, har mitt intresse för den svalnat, och jag har kommit till andra åsigtter, så att jag nu instämmer i utskottets hemställan. Det förefaller mig troligt, att det har gått på samma sätt med åtskilliga andra af utskottets ledamöter. Ty då de under föregående år hafva yttrat sig för att något större inflytande borde gifvas åt kommunernas invånare, så att de i det hela stält sig gynsamma mot en per capita-omröstning, hafva de icke i år velat uttala sig lika klart för en sådan uppfattning som de föregående ären. Då man önskar ett lokalt bränvinsveto, är naturligtvis ändamålet icke det, att man skall få en ny slags folkomröstning, utan ändamålet är ju det, att man skall inskränka bränvinsförsäljningen till färre antal orter inom riket än de, på hvilka den för närvarande bedrifves. Men då är det klart, att man måste i främsta rummet göra sig den frågan, om det verkligen är af nöden och af stor vikt att införa en sådan inskränkning.

Ser man då på förhållandena på *landsbygden*, hafva der försäljningsställenas antal inskränkts högst betydligt. Det sista året, för hvilket uppgifter finnas, 1893 — 1894, voro försäljningsställena på landsbygden icke mer än 158. Deraf voro de privilegierade, hvilka icke komme att beröras af det föreslagna stadgandet och hvilka för öfrigt

Ang. införande af s. k. lokalt veto i fråga om minuthandel med eller utskänkning af bränvin.

(Forts.)

antagligen ganska snart af sig sjelfva komma att upphöra, 101. Följaktligen återstodo endast 57 rättigheter, upplätta genom myndigheterna. Det är dessutom att märka, att af dessa återstående 57 är det icke så få, som få anses såsom utvärdshus till de större städerna och som således icke i egentlig mening tillhöra landsbygden. Då nu försäljningen på landet blifvit så betydligt inskränkt som den är, kan jag icke finna, att det finnes för landsbygden något slags behof att åstadkomma en ny lagstiftning rörande bränvinsförsäljning. Jag skulle verkligen icke tro, att någon kan anse det vara skäl att för att vinna detta mål lemna tillfälle till den agitation, som i alla händelser kan komma att uppstå, derest sådant inflytande på bränvinsförsäljningen, som nu föreslagits, skulle komma att medgifvas i landtkommunerna.

Hvad åter beträffar *städerna*, synes det mig vara uppenbart, att, då man icke vill åstadkomma totalt bränvinsförbud i riket, bränvinsförsäljningen icke kan tagas bort i de större och medelstora städerna. Och jag tror, att det är endast ett fåtal mindre städer, der det vore lämpligt att taga bort bränvinsförsäljningen. Jag tror, att, så länge man medgifver, att spirituosaförsäljningen är en laglig och tillåten affär, det måste finnas tillgång till sådan inom olika delar af riket. Och lika önskligt jag anser det vara, att bränvinsförsäljningen upphör på landsbygden, der man icke har tillfälle att utföra tillbörlig kontroll, lika naturligt synes det mig, att bränvinsförsäljning eger rum i flertalet af rikets städer. Det är, synes mig, alldes uppenbart, att om man ville taga bort bränvinsförsäljningen i städerna, skulle man dermed icke vinna något nämnvärdt i nykterhetens intresse. Bränvin kan ju requireras från aflägsna orter, och man kan således icke utestänga bränvinsförbrukningen. Om man i ett stadssamhälle tager bort bränvinsförsäljningen, kommer under sådana förhållanden lönkrögeri ovilkorligen att uppstå, och spirituosa kommer att förtäras i hemmen, mer än annars skulle ske, hvilket, såsom många gånger påpekats, är till lika stor skada som superiet på krogarne.

Det kan vara ganska intressant att uppdraga en jmförelse med ett annat område, der det visat sig, att allt för restriktiva bestämmelser medfört reaktion och motsatsen till hvad man väntat. Då för ett par år sedan stämpeln på spelkort höjdes högst betydligt, fördubblades, så att den sattes till 1 krona 50 öre för hvarje kortlek, väntade man sig — jag vet ej, om man trodde, att det skulle komma att spelas mindre, men åtminstone att staten skulle få större inkomst genom kortstämpeln. Nå, förhållandena hafva nu gestaltat sig så, som herarne sett af ett betänkande från bevillningsutskottet, att, oaktadt fördubbling af stämpelbeloppet skedde, statens inkomst af kortstämpeln dock gått ned till ungefär $\frac{2}{3}$ af det belopp, som tidigare derigenom inföt. Orsaken härtill är helt naturligt, att det spelats med ostämpelade kort, och att det insmugglats kort från utlandet. Nu finner man, att fel är begånget. Man måste sänka stämpeln, och den kommer nu antagligen att sänkas lägre, än den var före den omnämnda höjningen.

Och jag känner personer, som tidigare skulle ansett det vara en skam att begagna sig af ostämplade kort, men som småningom dagtingat med sitt samvete, så att de numera icke finna det orätt, då lagen enligt deras mening är orimlig. Jag är öfvertygad, att man i afseende på bränvinet kommer att resonera ungefär på samma sätt, som man resonerat i afseende på begagnandet af ostämplade kort.

Ang. införande af s. k. lokalt veto i fråga om minuthandel med eller utskänkning af bränvin.

(Forts.)

Det har gjorts anmärkning mot ett af utskottet fäldt yttrande, nemligen det, att utskottet ansåge det vara otvifvelaktigt, att myndigheterna inom ett samhälle skulle afstyrka beviljande af försäljningsrätt, om en mera allmän önskan derom gjorde sig gällande, och man har velat säga: huru skall man kunna gifva till känna en mera allmän önskan inom samhället, såvidt man ej har utvägen att omrösta? Jo, utskottet har nog tänkt sig, att det finnes tillfälle att uttrycka en allmän önskan äfven på annat sätt. Vi ha pressen, och man har tillfälle att genom mötesuttalanden och genom samtal man och man emellan ganska väl gifva till känna sin mening, utan att man precis behöfver få den uttrönt genom en folkomröstning.

Jag fruktar för min del, att så restriktiva bestämmelser, som nu äro föreslagna, skulle kunna draga med sig andra följder, som vi icke tänkt och icke önska. Jag fruktar mycket, att, om man skulle vinna framgång i dessa yrkanden, man ej skulle få vänta länge, förrän yrkande skulle framställas om lokalt veto rörande försäljning af malt-drycker. Jag tänker, att man skulle likaså begära ett lokalt veto i fråga om begagnande af tobak. Ja, man skulle kanske komma derhän, att man ville hafva lokalt veto i fråga om begagnande af kaffe. Ty det vet man väl, att, om man begagnar sådant till öfverdrift, det kan hafva skadliga verkningar lika väl som de spirituösa dryckerna.

Jag tror, att genom ett sådant lokalt veto, som man nu önskar, skulle i kommunerna frambringas rätt mycken agitation. Denna fråga har redan visat sig i stånd att sätta sinnena mycket i rörelse. Jag fruktar för den agitation, som skulle komma att uppstå för genomdrifvande af bränvinsförbud, och jag kan icke neka till att jag också fruktar något för att många skulle visa sig som nykterhetsvänner för att genom de nya förhållandena söka tränga sig fram och vinna inflytande i kommunerna och i det politiska lifvet. Jag tror således, att man skulle genom bifall till dessa motioner rätt mycket bidraga till att förvandla nykterhetspartierna till politiska partier. Hvarför icke hellre låta hvarje sak röra sig inom sitt eget område? Sträfvandet för nykterhetens befrämjande är ju en moralisk fråga. Låt den då också befordras genom moraliska medel! Jag tror, att erfarenheten visar, att detta sätt att gå till väga hittills varit lyckligt. Jag tror, att det också skall blifva det för framtiden. Och jag tror derför, att man icke behöfver vidtaga sådana åtgärder, som nu föreslås.

Jag anhåller på dessa skäl, att kammaren må gifva sitt bifall till utskottets förslag.

Ang. införande af s. k. lokalt veto i fråga om minuthandel med eller utskänkning af bränvin.

(Forts.)

Herr Bromée: Det har talats och skrifvits så mycket i nu föreliggande fråga, att jag icke skall upptaga kammarens tid med att söka finna några nya skäl för den ena eller andra lösningen deraf. Men då jag icke undertecknat någon motion och icke heller kan vara med om ett förslag, som går gauska långt i den rigtning, i hvilken här är ifrågasatt att lagstifta, har jag ansett mig böra tillkännagifva att jag ansluter mig till herr Ekmans motion såsom den mest moderata i nämnda rigtning.

Jag skall därför be att få yrka afslag å utskottets hemställan i andra punkten och bifall till herr Ekmans motion.

Herr Styrländer: Jag har egentligen begärt ordet med anledning af ett par uttryck i bevillningsutskottets betänkande.

Bevillningsutskottet säger nemligen på sid. 13, sedan utskottet förklarar, att förbudslagstiftning på sätt och vis redan finnes inom landtkommunerna, att det icke torde »lida något tvifvel, att stadsfullmäktige eller allmän rådstuga och magistraten skulle afstyrka beviljandet af försäljningsrätt», »om en mera allmän önskan i sådan rigtning skulle göra sig gällande inom samhället». Det har framställts fråga här af ett par talare, huru denna allmänna önskan skulle kunna göra sig gällande, hvilken form skulle gifvas för dess framkomst. Det har påpekats ett par sätt, nemligen tidningar och möten. Ja, man skulle ju äfven kunna begagna sig af petitioner och dylika sätt att gifva ett uttryck åt den allmänna önskan. Ty med denna allmänna önskan menar naturligtvis utskottet, så vidt jag kan förstå, en allmän önskan hos medborgare öfver hufvud taget inom en kommun och således icke endast hos röstberättigade medlemmar af kommunen.

Det har nog förekommit fall, då man försökt att gifva uttryck åt en sådan önskan. Jag erinrar mig särskildt ett fall i min hemtrakt, då 600 myndiga män och qvinnor sökte göra det, när fråga var om inskränkning af bränvinshandeln i en kommun. Det tillgick så, att de samlades på ett möte och undertecknade en petition, som skickades till Konungens befallningshafvande. Konungens befallningshafvande ansåg sig böra infordra utlåtande från styrelsen i det ifrågasvarande samhället, och i den förklaring, som denna styrelse afgaf, förekom följande egendomliga uttryck: dessa 600 personer äro hufvudsakligast drängar, pigor och gesäller. Der ser man, huru vid det tillfället man betraktade den der allmänna önskan. Det var 600 af kommunens myndiga män och qvinnor, som uttalade sig för inskränkning, men styrelsen i samhället karakteriserade dem så, som jag nyss nämnde. Rättvisligen måste jag erkänna, att Konungens befallningshafvande hade klarare blick i saken och trots samhällets styrelses afstyrkan beviljade inskränkningen. Men det gälde då en *inskränkning*. Om fråga deremot varit, huruvida bränvinsförsäljning skulle få ega rum eller ej inom kommunen, kan ifrågasättas, om länsstyrelsen skulle

hafva ansett sig kunna taga någon hänsyn till den önskan, som så- *Ang. införande af s. k. lokalt veto i fråga om minuthandel med eller af utskänkning af bränvin.*
lunda uttalades.

Bränvinsförsäljningsförordningen talar, såvidt jag vet, ej om att det skall upptagas i kommunalstämmoprotokollen t. ex. på landsbygden, huru många personer, som röstat mot och för tillstyrkande af bränvinsförsäljning inom kommunerna. Om den det gjorde, vore åtminstone någon utväg öppen att få till vederbörande, som skola bevilja eller afslå rättigheten, framfördt uttryck af den allmänna önskan.

Det säges vidare litet längre ned: »Sättet för dess tillämpning är af så ingripande betydelse för kommunernas lugna och lifskraftiga utveckling, att skäl icke förefinnes att afgöra hithörande frågor på annat sätt än öfriga kommunala angelägenheter». Med detta sätt menar väl utskottet antagligen det sätt, hvarpå bränvinshandeln är ordnad i vårt land, nemligen det s. k. bolagssystemet. Om vi gifva akt på, mine herrar, huru den vinst tillkommer, som nu inflyter genom bränvinsförsäljningen och bolagssystemet, så är det ju dels kommunens egna medlemmar, som köpa bränvin, och dels de, som bo utom kommunen, i närbelägna kommuner. Jag frågar: skulle man icke få en lika lugn och lika lifskraftig utveckling inom samhället, om de, som bo inom sjelfva kommunen, skulle med en direkt skatt betala det, som tillflyter kommunen genom bränvinsförsäljningen? Det skulle ju dock i alla fall, då man frånräknar bränvinets saluvärde, blifva en betydligt mindre utgift för dem; och om man anser, att den ena kommunen är solidarisk med den andra, kan verkligen på mycket goda skäl ifrågasättas, huruvida det kan vara förenligt med en kommuns lugna och lifskraftiga utveckling, att en annan kommun bidrager till dess inkomster.

Dessutom är en mycket vigtig omständighet den, att kommuner, som hafva andel i bränvinsförsäljningsvinsten, förskaffa sig rätt betydliga utgifter, som eljest möjligen icke skulle förekomma, om man icke hade denna vinst att stödja sig på.

Om vi granska utskänkningsbolagens räkenskaper, skola vi finna, att bränvinet naturligtvis är den största post, som i dem ingår och som lemnar den största vinsten och inkomsten. Om man dertill vet, att bränvinet hufvudsakligen användes af de s. k. lägre folkklasserna, att det således är dessa, som göra det största inlägget i denna vinst, just därför att de köpa bränvin, som gifver den största vinsten, vore det då så origtigt, om dessa, som kanske icke hafva rösträtt inom kommunen, men bidraga med denna indirekta skatt till kommunens utgifter, vore det, säger jag, orätt, att de tillerkändes någon bestämmelserätt i detta afseende? Säsom förhållandet nu är, är det de fyrkaltalsstarke, som bestämma, om försäljning skall finnas eller icke, då deremot de, som mest bidraga till dessa bränvinsmedels uppkommande, icke hafva någonting att säga eller åtminstone betydligt litet att säga i denna fråga. Jag anser, att äfven ur den synpunkten det skulle

(Forts.)

Ang. införande af s. k. lo-O. Eklund.
kalt vetoifråga om minuthandel med eller utskänkning af bränvin.

vara fullkomligt riktigt att bifalla den motion, som framstälts af herr O. Eklund. Jag skall i största korthet be att få säga några ord med anledning af den talare, som sade, att det vore orimligt, att kvinnor skulle få vara med i denna omröstning. Om han vore med om en utsträckning i detta afseende, att således flera borde ha afgöranderätt i denna fråga, så tycker jag det vara alldeles gifvet, att han borde vara med om att kvinnorna skulle få deltaga i omröstningen. Ty hvem har väl mesta skadan af rusdryckerna, mine herrar, om icke kvinnan, familjen och de små barnen? För dessa är onekligen kvinnan eller borde vara en målsman, och såsom sådan målsman borde hon få deltaga i en omröstning sådan som denna.

(Forts.)

Jag ber att på de skäl, som förut anförts och jag nu ytterligare framhållit, få yrka bifall till herr Eklunds motion.

Herr Hedin: En ärad talare på skånebanken har berättat några af sina politiska lefnadsminnen och dervid äfven anført, att han skulle upplefvat den märkvärdigheten, det Första Kammaren hade för sin del beslutit förbud mot utskänkning af spritdrycker på sön- och helgdagar. Jag tror, att den ärade talarens hågkomster tala vid att något berigtigas i detta fall. Den skrifvelse, han talade om — och den enda, han rimligtvis kan ha åsyftat, är väl den, som Riksdagen aflät till Konungen den 10 maj 1884 — innefattade följande förslag till förändrad lydelse af 28 § i då gällande bränvinsförsäljningsförordning: »Under sön- och helgdagar vare i allmänhet all utskänkning af bränvin förbjuden; egande dock vederbörande myndighet, då särskilda omständigheter föranleda, medgifva utskänkning någon viss tid på dagen; dock skall utskänkningsställe under gudstjenst alltid vara tillstängdt.» Dermed förhöll det sig således så, att det angafs en allmän regel, hvartill dock fogades ett undantag, i anledning af hvilket, så vidt jag erinrar mig rätt, dåvarande herr statsrådet och chefen för finansdepartementet mycket riktigt kunde anmärka i motiveringen till en kongl. proposition vid nästföljande riksdag, att det vore allt för mycket fara värdt, att det, som var anfördt som undantag, kunde blifva regel, och ingen misstog sig heller vid den tidpunkten på att det, som var uttaladt såsom regel, skulle gälla de simpla, och undantagen endast afse de finare krogarne.

Den samme ärade talaren har gjort mig mycket ledsen och be-
dröfvad, då han helt kort och utan motivering — anseende således saken vara själfklar — bedömde herr Eklunds och min med fleres motion såsom »orimlig». Det få vi undertecknare väl foga oss någorlunda i, men nog är det hårdt för Kongl. Maj:t i Norge att hafva fått det omdömet — Kongl. Maj:t i Norge, som bekräftat en af Stortinget beslutad lag af ungefär samma innehåll. Jag vet nu icke, om detta omdöme kommer till hans kännedom och hvilket afseende han kan komma att fästa dervid, men nog är det strängt mot en man så-

dan som Gladstone, mot en man sådan som Sir William Harcourt, hvilka begge förfäktat alldeles samma tankar i frågan. Jag skulle för öfrigt vilja hemställa till den ärade talaren, om icke möjligen det der omdömet »orimligt» borde hafva besparats oss, då han sjelf, så vidt jag hörde rätt, yrkade bifall till den af herr Ekman m. fl. undertecknade motion. Jag skall härom yttra mig helt kort, men måste be, att kammarens ledamöter behagade observera, hvad innehållet är i denna motions förslag till ändring af § 8 i gällande bränvinsförsäljningsförordning. § 8. 2) skulle derigenom erhålla följande förändrade lydelse: För hvarje år skall inom samma tid, sedan de i kommunala angelägenheter röstberättigade såväl i Stockholm som öfriga städer, utan hinder af hvad för öfrigt är stadgadt angående dessa städers kommunalförvaltning i allmänhet, på allmän rådstuga hörde blifvit, dervid en röst tillkommer hvarje röstande, magistraten till Kongl. Maj:ts befallningshafvande afgifva utlåtande, huruvida» — jag måste nu gå tillbaka i betänkanDET och fortsätta med der anförda, nu gällande paragrafens lydelse — huruvida »derjemte rättighet att då idka minuthandel med eller utskänkning af bränvin må andra personer för högst tre år tilldelas och, i sådant fall, föreslå försäljningsställesnas antal äfvensom i hvilken trakt af staden hvarje försäljningsställe finnas må, i fall föreskrift jemväl i sistnämnda hänseende anses nödig.» Nu förefaller det mig — utan att begagna ett så förfärligt starkt ord, som han tyckte vara lämpligt använda om oss — som om detta herr Ekmans förslag till lydelse af 8 §. 2) i gällande bränvinsförsäljningsförordning sjelft icke skulle vara rätt praktiskt tillämpligt. Om vi tänka oss förhållandena här i Stockholm, så skulle efter detta förslag afgifvas ett utlåtande, som ovilkorligen förutsatte diskussion — ty det gälde icke blott frågan, om bränvinsförsäljning skulle ega rum eller icke ega rum, utan äfven den frågan, huru många utskänkningsrättigheter skulle upplåtas — och detta skulle då behandlas på allmän rådstuga. Det är alldeles tydligt, att denna icke kunde i detta fall fungera på samma sätt, som den gör det vid stadsfullmäktigval, med indelning i röstkretsar och med olika vallokaler; ty huru under sådana omständigheter ett uttalande i förevarande fråga skulle kunna komma till stånd, det är för mig svårt att inse. Det skulle därför här i Stockholm bli en allmän rådstuga med, efter nuvarande folkmängdsförhållanden, ett antal röstberättigade af ett quarters tusental personer. Någon sådan anmärkning kan icke — det är absolut visst — göras mot det förslag, som af herr Eklund framstälts.

En talare har här *gjort om* ett briljant tal, som vi hörde från stockholmsbänken för 2 år sedan, och har lyckats att i alla delar försämma detsamma. Jag skulle icke uppehålla mig dervid, om icke deri förekommit ett uttalande om att med en sådan lagstiftning, som vi nu föreslagit och som redan gäller i Norge, på många ställen i Amerika och som föreslagits utaf atskilliga af Englands utmärktaste statsmän, man skulle bereda en ursäkt för lagbrott.

Ang. införande af s. k. lokalt veto i fråga om minuthandel med eller utskänkning af bränvin.

(Forts.)

Ang. införande af s. k. lo-kaltveto i fråga om minuthandel med eller utskänkning af brännvin.

(Forts.)

En ledamot af bevillningsutskottet har sagt, att man der icke funnit något behof af att låta denna fråga behandlas af ett sammansatt utskott. Men det är alldeles icke fråga om hvad den ärade ledamoten af bevillningsutskottet eller hvad utskottets öfriga ledamöter finna behof af, utan derom att man skall lyda grundlagen, och detta ärende är af den natur, att det påkallar sammansatt utskotts behandling. Detta är också alldeles tydligt medgifvet, om ock omedvetet, af bevillningsutskottet, då det på sid. 13 i betänkandet såsom argument mot herr Eklunds med fleres motion anför, att förslaget skulle »innebära en allt för stor afvikelse från nu gällande grundsatser för kommunala ärendens afgörande» — således en afvikelse från nu gällande kommunallagar och deri nedlagda grundsatser, hvilket måste af bevillningsutskottet medgifvas vara ett ärende, som icke hör uteslutande under bevillningsutskottet.

Då jag anser, att ärendet icke fått behörig och fornenlig behandling af utskott, och detta på de grunder, som finnas uti en vid betänkandet fogad reservation, får jag anhålla om återremiss.

Herr J. Anderson i Tenhult: Det är så mycket sagdt i denna fråga, att man nu kunde anse det vara alldeles tillräckligt, men jag skall dock be att få säga några få ord.

Då herr Eklunds motion närmast utgår från den af mig för två år sedan väckta motionen, så skall jag be att få förena mig med dem, som yrkat afslag på utskottets betänkande och bifall till herr Eklunds motion.

Herr Sjöberg: Då jag vid 1893 års riksdag undertecknade den motion, som framlades af herr Anderson i Tenhult, rörande veto i brännvinsfrågan, så är det ju gifvet, att jag skulle önska framgång helst åt den motion, som går längst i detta hänseende, nemligen herr Eklunds. Men då jag trott, att denna motion icke torde ha så stora utsigter att vinna Riksdagens bifall, så har jag i stället undertecknat den motion, som framburits af herr Ekman; och jag skall därför på de skäl, som i motionen anförts, och de skäl, som derefter af herr Ekman framhållits, be att få yrka bifall till dennes motion.

Herr friherre Barnekow: Jag beklagar, att jag haft för kort tid på mig. Jag har sökt i protokollen få reda på hvilket år det tilldrog sig, som jag i mitt förra yttrande omnämnde, men ej hunnit; så mycket vill jag emellertid säga, att jag knappast tror, att det var det som herr Hedin läste upp, ty det jag talade om var, om jag ej missminner mig, en reservation af mig, som innehöll, att all utskänkning af brännvin skulle på sön- och helgdagar vara förbjuden eller ock medgifvas endast åt spisande gäster. Detta blef bifallet af både Första och Andra Kammaren.

Vidare yttrade den ärade talaren, att jag sagt, att det vore orim-

ligt att framställa ett sådant yrkande som i herr Eklunds motion. Ja, han tycktes anse, att jag begagnade allt för starka uttryck. Ja, mine herrar, jag har icke varit länge i denna kammare, men starkare uttryck, än den talaren begagnat sig af, har jag under de 21 riksdagar, jag bevisat, aldrig hört. Jag sade, att förslaget, enligt mitt förmenande, vore orimligt, och detta uttryck vill jag förklara så, att jag nemligen ansåg, att denna motion vore så beskaffad, att den icke kunde vinna några sympatier inom landet, och om man vill befordra nykterheten, så är det väl icke skäl att framställa sådana förslag, som icke gerna kunna hafva utsigt till att blifva antagna. Jag framhöll, att jag trodde, att man tjänade nykterhetsaken bättre, om man begärde något mindre, icke ville hafva allt på en gång, utan tog det i smärre portioner. Det var detta, jag afsåg med ordet »orimlig».

Vidare talade den ärade talaren om det orimliga deruti, att enligt herr Ekmans motion utlåtande äfven i Stockholm skulle gifvas af allmän rådstuga, och menade, att det skulle blifva omöjligt att finna tillräckliga lokaler för så många menniskor. Ja, jag insåg också detta och hade därför ett annat förslag att komma med. Jag får emellertid erkänna, att det finnes svårigheter, särskildt för Stockholm. Ja, mine herrar, vi stöta så ofta på Stockholms stads intresse, när vi stifta lag i detta syfte, och jag skall för min del nog hafva Stockholm i minnet.

Skilnaden mellan herr Hedins uppfattning och min består kanske hufvudsakligen deruti, att när jag tänkte mig detta förslag, så ansåg jag, att den, som skulle framgå till urnorna för att rösta, äfven borde hafva någon rättighet att diskutera frågan. Herr Hedin deremot tyckes fästa mindre afseende vid rättigheten att få yttra sig än vid att få många menniskor fram till valurnorna.

Herr talman, för närvarande har jag icke något annat yrkande att göra än om bifall till herr Ekmans motion, till hvilken jag redan förut yrkat bifall.

Herr Petri: Det kan icke förnekas, att nykterhetsverksamheten på de senare åren gått mycket framåt, och det hufvudsakligast genom arbete, som de s. k. nykterhetsvännerna på öfvertygelsens väg utfört, och kanske äfven till någon del med tillhjälp af de lagbestämmelser, som tid efter annan blifvit stiftade. Hvar och en och jag allra mest önskar, att detta förhållande måtte fortfara, men därför bör man också tillse, att icke arbetet utsträcket på en väg, som möjligen kan förorsaka någonting helt annat, än hvad nykterhetsvännerna tänkt sig.

Om någon af herrar Ekmans och Eklunds nu föreliggande motioner skulle vinna Riksdagens bifall och blifva lag, så är jag alldeles öfvertygad, att i alla samhällen ett dylikt veto skulle åstadkommas. Det vore nemligen icke svårt att genom den på känslorna anslående agitation, som då skulle ega rum, till voteringsurnorna få fram en pluralitet, som yttrade sig mot all spirituosa försäljning inom kommunen.

Ang. införande af s. k. lo-kaltiveto i fråga om minuthandel med eller utskänkning af brännvin.

(Forts.)

Hade man då verkligen vunnit något, om ett sådant beslut skulle blifva fattadt? Jag tror det icke. I likhet med herr vice talmannen är jag nästan öfvertygad, att det skulle verka motsatsen. Det är ju alldeles otänkbart, att man genom ett sådant beslut skulle förtaga lusten att njuta spirituosa hos de samhällets invånare, som äro vana dervid, och de måste då skaffa sig sådan från annat håll. Derigenom komme förråden i hemmen att blifva så mycket större, och det blefve lättare tillfälle att tillfredsställa spritbegäret, än om man utomhus skulle skaffa sig spirituosa.

Jag känner ett par samhällen, der det lyckats nykterhetsvännerna att helt och hållet förhindra all rättighet till utskänkning. Men, mine herrar, nykterhetstillståndet är visst icke bättre därför. Man ser der oupphörliga åtal för lönkrögeri. Man hör oupphörigen der talas om uppträden och oordningar, och för den, som vill hafva spirituosa, finnes sådan utan svårighet att få.

Från denna synpunkt anser jag, som jag nyss nämnde, att en sådan lag, som den motionärerna föreslagit, icke skulle vara till nytta, utan tvärt om till skada.

Jag vill icke alls vidröra de ekonomiska olägenheter, som genom en sådan lag skulle träffa åtskilliga samhällen; dertill kommer nog längre fram under riksdagens lopp att blifva tillfälle. Men ur ren nykterhetssynpunkt ber jag att få yrka afslag å motionerna och bifall till utskottets hemställan.

Herr Broström: Som jag är en af dem, som undertecknat herr Eklunds motion, tillåter jag mig nu att yrka bifall till den af herr Lundström vid betänkandet fogade reservationen.

Hvad beträffar påståendet, att det skulle vara så orimligt att göra ett sådant yrkande och få en sådan lag till stånd, vill jag säga, att det synes mig icke vara så farligt, då, såsom vi alla veta, en lag, närmast liknande den här föreslagna, blifvit införd i Norge och der med fördel tillämpats.

Det finnes för öfrigt många förslag, som *anses* orimliga, ehuru de icke *äro* det. Herr friherre Barnekow refererade en Riksdagens skriftvelse, hvori det stadgades förbud mot all utskänkning på sön- och helgdagar, och meddelade äfven, att de myndigheter, som deröfver afgåvo sina utlåtanden, ansågo en dylik lagstiftning orimlig och omöjlig att tillämpa. Jag kan emellertid berätta för herrarne, att i den stad, der jag har mitt hem, det finnes en sådan lag, som förbjuder all utskänkning af spirituosa såväl å de vanliga krogarne som å de finare krogarne under sön- och helgdagar, och denna förordning har till allmän belåtenhet varit tillämpad sedan mer än 20 år tillbaka. Saken kan således alldeles icke kallas orimlig.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till herr Eklunds motion.

Herr Jonsson i Hof: Då första kammaren redan beslutat i öfver-

ensstämmelse med utskottets förslag, så är det ju gifvet, att, hvilket beslut denna kammare än fattar, det icke föranleder till något praktiskt resultat för frågans lösning, utan beslutet kan endast anses som en opinionsyttring och ett uttalande af huru kammaren i framtiden ämnar ställa sig till denna fråga.

Ur denna synpunkt anser jag det lämpligt att gifva till känna min åsigt i frågan, och denna är, att det kan vara nyttigt att i jembredd med den privata nykterhetsverksamheten äfven i lagstiftningsväg någonting göres, så att man i detta syfte tager ett säkert och försigtigt steg, som icke kan föranleda några vådor eller allt för stora, tvära omkastningar.

Ur denna synpunkt är det af herr Bruhn framställda yrkandet det som mest tilltalar mig, såsom både väl afvägdt och icke behäftadt med några formella brister.

Jag har blott velat uttala detta, att enligt min mening herr Bruhns förslag är förtjent att understödjas af kammaren.

Herr Fredholm från Stockholm: Herr Wavrinsky har förebrått mig, att mitt citat från förbudskongressens förhandlingar icke var fullt exakt. Då det var han, som fälde det citerade yttrandet, så är jag naturligtvis lika villig som pliktig att skänka honom vitsord i den saken. Men *om* jag gjort mig skyldig till något fel, så må det lända mig till ursäkt, att jag hemtat det klandrade citatet ur tidningen »Svenska Morgonbladet».

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade beträffande utskottets hemställan i *punkten 2* yrkats: 1:o bifall till utskottets nämnda hemställan; 2:o afslag derå och bifall i stället till herr Ekmans m. fl. motion; och 3:o ärendets återförvisande till utskottet. Herr talmanen gaf propositioner å hvar och ett af dessa yrkanden i nu nämnd ordning och fann den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes. I följd häraf upptog herr talmanen, för bestämmande af kontrapositionen, å nyo de återstående yrkandena, af hvilka det, som afsåg bifall till motionen, nu förklarades hafva flertalets röster för sig. Men jemväl i fråga om kontrapositionen äskades votering, hvarför nu först uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående punkten 2 i bevillningsutskottets förevarande betänkande n:o 1 antager yrkandet om afslag å utskottets hemställan samt bifall till den af herr Ekman m. fl. i ämnet väckta motion, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang. införande af s. k. lokalt veto i fråga om minuthandel med eller utskänkning af bränvin.

(Forts.)

Ang. införande af s. k. lo-kalt veto i fråga om minuthandel med eller utskänkning af brännvin.

(Forts.)

Vinner Nej, har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit yrkandet om återremiss af nämnda punkt till bevillningsutskottet.

I denna votering röstade 134 ledamöter ja och 57 nej; och erhöll alltså propositionen för hufvudvoteringen följande lydelse:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i punkt 2 af förevarande utlåtande n:o 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets hemställan bifallit den af herr Ekman m. fl. i ämnet väckta motion.

Denna senare votering utföll med 131 ja mot 61 nej; varande sålunda utskottets ifrågavarande hemställan af kammaren bifallen.

Beträffande derefter *punkten 3* hade yrkats: 1:o bifall till utskottets hemställan; 2:o afslag derå och bifall till herr Eklunds m. fl. motion i ämnet; 3:o bifall till det af herr Bruhn under öfverläggningen framställda förslag; och 4:o återremiss. Herr talmannen gaf propositioner i enlighet med dessa yrkanden och fann den förstnämnda propositionen vara besvarad med öfvervägande ja; men som votering begärdes, blef, sedan till kontraproposition antagits bifall till motionen, nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i punkt 3 af förevarande utlåtande n:o 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets hemställan bifallit den af herr Eklund m. fl. i ämnet väckta motion.

Omröstningen visade 121 ja mot 58 nej; varande alltså utskottets hemställan jemväl i denna del af kammaren bifallen.

Som tiden nu var långt framskriden, uppsköts den vidare före- *Ang. införande af s. k. lokaltveto i fråga om minuthandel med eller utskänkning af bränvin.*
dragningen af föreliggande betänkande till kl. 7 e. m., till hvilken tid
kammarens ledamöter medelst utfärdadt anslag kallats att åter sam-
manträda.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,58 e. m.

(Forts.)

In fidem

E. Nathorst Böös.